

ЦИЛЈЕНА:

За Црну Гору на годину 8 круна, на по године 4 круне.
За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 12 вр. на по године 6 круна.

За све остале земље годишње 20 франака у злату, на по године 10 франака у злату.

Претплата се прима само у годишњи и полугод. роковима.

Поједини број 20 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Претплата се шаље поштањом упутницом, само у непосредно администрацији „Глас Црногорца“ на Цетиње, а коме је наручије, г. Вељу Рамадановићу, Б. Ц. агенту у Котор.

Дописи се шаљу Уредништву. Рукописи се не враћају.
За огласе плаћа се: за сваку рјеч или за број од пет цифара по 4 пара за прва пут, а за сваки даљи пут по 2 пара.

Власник: Државна Штампарија

Изази суботом

Одговорни уредник: Филип Јерговић.

СЛУЖБЕНИ ДИО

МИ

НИКОЛА I.

по милости Божјој

КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

проглашујемо и објављујемо свима и свакоме, да је Народна Скупштина ријешила и да смо Ми потврдили и потврђујемо:

ФИНАНСИЈСКИ ЗАКОН

ЗА

1908. годину

који гласи:

Члан 1.

Државни буџет прихода и расхода за 1908. годину, који је Црногорска Народна Скупштина ријешила 16. јануара 1908. год. представља износ,

Прихода ..... 2,788.899 круна

Расхода ..... 2,788.899 круна

Члан 2.

Сви приходи предвиђени буџетом за 1908. годину трошиће се само на расходе, који се у њему предвиђају, и то само онако, како се предвиђају и излажу у партијама његовог општег дијела расхода за ову годину.

Члан 3.

Партије општег дијела буџета за 1908. год., како их је изгласала и ријешила Црногорска Народна Скупштина, закон су, и не смију се, противно одредбама закона о државном буџету и овог закона, прекорачавати, нити њихови кредити употребљавати на што друго, до на оно, чему су намијењени у позицијама специјалног дијела државног буџета.

Вирмани су допуштени само између позиција једне те исте партије. (чл. 33. закона о држ. буџету.)

Члан 4.

Никакав нов државни порез, нити у опште какав намет не смије се ударити ни прикупљати од народа, ако и у колико нема ослоња у овом закону.

Они државни органи, који би наређивали или вршили разрез, или прикупљали такве буџетом непредвиђене и неодобрене нове државне намете, па ма на основу каквог специјалног закона или ријешења, казниће се губитком чина и службе и одговараће материјално за прикупљене суме.

Члан 5.

Сви у буџету именовани приходи државни, којима држава слободно располаже, чим буду наплаћени, предаваће се на распоред министарству финансија.

Члан 6.

Овлашћује се Министар Финансија и Грађевина, да може од државне готовине давати привремене позајмице благајни упутничке радње поштанско-телеграфског одјељења ради што тачнијег вршења упутничке службе.

Члан 7.

Овлашћује се Министар Финансија и Грађевина, да из прихода за раније године, који су наплаћени или се у току 1908. год. наплате, може вршити исплате неизмирених буџетских кредита за раније године, као и оне од неумјесно наплаћених прихода из ранијих година.

Члан 8.

Општи дио државног буџета саставни је дио овог закона.

Члан 9.

Овај закон ступа на снагу 1. фебруара 1908. год.

Препоручујемо свима Нашим Министрима, да овај закон обнародују и о извршењу се његову старају, властима заповиједамо, да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

Цетиње, 29. јануара 1908 год.

(М. П.)

НИКОЛА с. р.

Видио и ставио државни печат,
Чувар државног печата,
Председник Мин. Савјета,
Министар Правде и
Заступник Министра Иностр. Дјела,
Др. Л. Томановић с. р.

Председник Министар. Савјета,
Министар Правде и
Заступник Мин. Иностр. Дјела,
Др. Л. Томановић с. р.

Министар Унутрашњих Дјела,
В. Лакић Војводић с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Минтар Мартиновић с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вукотић с. р.
Министар
Просвјете и Црквених Послова,
Ј. С. Пламенац с. р.

ОПШТИ ДИО ДРЖАВНОГ БУЏЕТА

а) Државни приходи

БРОЈ партије	позиције	ПРИХОД	Усвојена процјена за 1908 год.
			Круна пр.
А. РЕДОВНИ ПРИХОДИ			
I-ви Раздио ПОРЕЗИ			
A. Непосредни порези			
Глава I. — Дација			
1	1-10	Дација на земљу, стоку, маслине, пчеле, вино и ракију	726,500 —
Свега Глава I, Партија I.			726,500 —
Глава II. — Порез			
2	1-5	Порез на капитал дат под интерес, принос од личног рада, на млине и ваљанице, на обрт у радњама и на принос од кирије кућа	135,742 —
Свега Гл. II, Парг. 2.			135,742 —
B. Посредни порези			
Глава III. — Царински приходи			
3	1	Царина на увоз	858,000 —
4	1-6	Споредне царинске таксе	62,000 —
Свега Гл. III, Парг. 3-4			920,000 —
Глава IV. — Таксе			
5	1	Од продаје судских такса	27,000 —
Свега Гл. IV, Парг. 5			27,000 —
Глава V. — Монополи			
6	1	Монопол соли	300,000 —
7	1	Монопол цигар-папира	60,000 —
Свега Гл. V, Парг. 6-7			360,000 —
Рекапитулација			
		Глава I. — Дација	726,500 —
		„ II. — Порез	135,742 —
		„ III. — Царински приходи	920,000 —
		„ IV. — Таксе	27,000 —
		„ V. — Монополи	360,000 —
Свега Гл. I-V			2,169,242 —
II-ги Раздио ДРЖАВНА ПРИВРЕДА			
Глава VI. — Саобраћајне установе			
8	1-5	Поште и телеграфи	310,000 —
Свега Гл. VI, Парг. 8			310,000 —

БРОЈ партије	позиције	ПРИХОД	Усвојена процјена за 1908 год.
			Круна пр.
Глава VII. — Привредне установе			
9	1-6	Државна штампарија	26,000 —
10	1-2	Поморске луке	50,000 —
11	1-4	Приходи с држ. расадника и пољопривредних станица	4,100 —
12	1	Од војно-техничких завода	65,000 —
Свега Гл. VII, Парг. 9-12			145,100 —
Глава VIII. — Непокретна имања			
13	1-3	Од државних добара и зграда	5,877 —
14	1-5	Од манастирских добара	62,000 —
Свега Гл. VIII, Парг. 13-14			67,877 —
Рекапитулација			
		Глава VI. Саобраћајне установе	310,000 —
		„ VII. Привредне установе	145,100 —
		„ VIII. Непокретна имања	67,877 —
Свега Гл. VI-VIII			522,977 —
III-ћи Раздио РАЗНИ ПРИХОДИ			
Глава IX. — Наплата држ. задужења			
15	1	Наплата одјељења при Министарству финансија	31,000 —
Свега Гл. IX, Парг. 15			31,000 —
Глава X. — Разни ситни приходи			
16	1	Од добротворних завјештаја	7,680 —
17	1	Од продаје писаћег прибора из депо-а	5,000 —
18	1	Од кланице и кантара	1,500 —
19	1	Од издатих пасоша	4,000 —
20	1	Од уписнице ђака у Гимназијама	2,000 —
21	1	Од војнице	30,000 —
22	1	Од продате старе одјеће и обуће војничке	5,000 —
23	1	Од глоба код свију надлештава	4,000 —
24	1	Разни случајни горе-неименовани приходи	6,500 —
Свега Гл. X, Парг. 16-24			65,680 —
Рекапитулација			
		Глава IX. Наплата државних задужења	31,000 —
		Глава X. Разни ситни приходи	65,680 —
Свега Гл. IX-X			96,680 —
РЕКАПИТУЛАЦИЈА свих прихода			
A. Редовни приходи			
I.	Раздио — Порези		2,169,242 —
II.	„ — Државна привреда		522,977 —
III.	„ — Разни приходи		96,680 —
Укупно			2,788,899 —
б) Државни расходи			
РАСХОДИ			
I. Раздио — Врховна државна управа			
Глава I. — Владалачки Дом			
1	1-2	Цивилна листа Њ. Краљ. В. Књаза Господара	132,000 —
2	1	Апанажа члановима Владалачког Дома	65,586 —
Свега гл. I, парт. 1-2			197,586 —
Глава II. — Народна Скупштина			
A) ЛИЧНИ РАСХОДИ			
3	1	Дневнице и путни трошак посланицима	20,000 —
4	1	Плата и награда особљу за админ. послове	8,000 —
5	1	Плата послуге	1,500 —
B) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
6	1-4	Канцеларијски трошкови	1,500 —
Свега гл. II, парт. 3-6			31,000 —

БРОЈ позиције	РАСХОДИ	Одобрен кредити за 1908. год.	
		Круна	пр.
Глава III. = Државни дегови			
<i>Стални дегови</i>			
71-3	Амортизација, интерес и таксе	243.130	—
Свега гл. III, парт. 7		243.130	—
Глава IV. = Пензије, расположење, унапређење и редовне помоћи			
81-8	Пензије чиновника	128.673	74
91	За стављање чиновника на расположење	1.500	—
101	Унапређење и постављање нових чиновника	10.000	—
111-5	Помоћи и издржавања	36.212	41
Свега гл. IV, парт. 8—11		176.386	15
Глава V. Предсједништво Мин. Савјета			
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ			
121-2	Додаци	1.300	—
Свега гл. V, парт. 12		1.300	—
Глава VI. = Државни Савјет			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
131-4	Плата указног особља	18.440	—
141-2	Додаци	3.000	—
151	Плата послуге	480	—
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
161-5	Канцеларијски трошкови	2.300	—
Свега гл. VI, парт. 13—16		24.220	—
Глава VII. = Гл. Државна Контрола			
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ			
171-6	Плата указног особља	22.800	—
181	Плата неуказног особља	720	—
191	Плата послуге	600	—
201	Дијурне и подвозни трошкови	3.000	—
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
211-2	Канцеларијски трошкови	1.160	—
Свега гл. VII, парт. 17—21		28.280	—
Глава VIII. = Канц. Њ. Кр. В. Господара.			
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ			
221	Плата особља	1.000	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
231	Канцеларијски трошкови	2.500	—
Свега гл. VIII, парт. 22—23		3.500	—
Рекапитулација			
Глава I. — Владалачки Дом		197.586	—
II. — Народна Скупштина		31.000	—
III. — Државни дегови		243.130	—
IV. — Пензије, расположење, расположење и помоћи		176.386	15
V. — Предсједништво Мин. Савјета		1.300	—
VI. — Државни Савјет		24.220	—
VII. — Гл. Држ. Контрола		28.280	—
VIII. — Канц. Њ. Кр. В. Господара		3.500	—
Свега Раздио I.		705.402	15

II Раздио Министарство унутрашњих дјела

А. Управно одјељење			
Глава IX. — Министарство			
<i>Редовни расходи</i>			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
241-4	Плата указног особља	15.780	—
251	Плата неуказног особља	720	—
261	Плата послуге	960	—
271	Путни, подвозни и селидбени трошкови	2.000	—
281	Помоћ сиромашним лицима	1.500	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
291-2	Канцеларијски трошкови	1.500	—
301	Издаци на повјерљиве полицијске сврхе	3.000	—
<i>Ванредни расходи</i>			
а)	Помоћ цетинској општини	15.000	—
Свега Гл. IX, парт. 24—30		40.460	—
Глава X. = Обласне Управе			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
311-6	Плата указног особља	39.100	—
321	Додаци	480	—
331	Плата неуказног особља	49.260	—
341	Плата послуге	1.860	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
351-3	Канцеларијски трошкови	5.446	—
Свега Гл. X, парт. 31—35		96.146	—
Глава XI = Поморство			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
361-3	Плата указног особља	7.320	—
371-3	Плата неуказног особља	6.630	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
381-9	Најам станова, освјетљење, огрјев и др. трoш.	4.142	—
Свега Гл. XI, парт. 36—38		18.092	—
Рекапитулација			
Глава IX — Министарство		40.460	—
X — Обласне управе		96.146	—
XI — Поморство		18.092	—
Свега Гл. IX—XI		154.698	—

БРОЈ позиције	РАСХОДИ	Одобрен кредити за 1908. год.	
		Круна	пр.
Б			
Глава XII = Поштанско-Телеграфско одјељење			
<i>Редовни расходи</i>			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
391-8	Плата указног особља	78.256	—
401-2	Плата неуказног особља	16.238	—
411-3	Плата послуге	13.800	—
421	Дневнице, путни и селидбени трошкови	2.000	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
431-7	Канц. трошкови, кирија кућа, освјетљење и др.	10.620	—
441-2	Материјалне потребе за поштанску струку	11.500	—
451-3	Матер. потребе за телеграф. и телеф. струку	10.200	—
461-4	Пренос поште	92.234	—
471-2	Међунар. пошт. тел. биро и обрачун са страним државама	15.689	94
<i>Ванредни расходи</i>			
а	За ванредни пренос поште и пратњу	2.200	—
б	За дворске станице	1.200	—
в	За све остале непредвиђене ванредне потребе	2.600	—
Свега Гл. XII, парт. 39—47		256.537	94
В			
Глава XIII = Санитетско одјељење			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
481-4	Плата указног особља	41.440	—
491	Додаци	3.000	—
501	Дневнице, путни и селидбени трошкови	3.000	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
511	За сузбијање и лијечење заразних болијести	3.000	—
521	Канцеларијски трошкови	300	—
531	Кирија амбуланта обласних лекара	900	—
541	На издавање љскова сиромашним болесницима	1.500	—
551	Обласним лекарима за издржавање коња	3.600	—
Свега Гл. XIII, парт. 48—55		56.740	—
Глава XIV = Болница „Данило I“			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
561-3	Плата указног особља	5.520	—
571-6	Плата послуге	3.639	60
581-2	Додаци	2.424	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
591	Канцеларијски трошкови	1.500	—
601-3	Набавка животних намирница и свих економских потреба	23.800	—
Свега Гл. XIV, парт. 56—60		36.883	60
Рекапитулација			
Глава XIII Санитетско одјељење		56.740	—
XIV Болница „Данило I“		36.883	60
Свега Гл. XIII—XIV		93.623	60
Г			
Глава XV = Привредно одјељење			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
611-5	Плата указног особља	20.560	—
621-5	Плата неуказног особља	8.840	—
631	На изамишљање ученика на страну ради практичног изучавања разних привредних грана	2.000	—
641	Путни, подвозни и селидбени трошкови	3.000	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
651-2	Канцеларијски трошкови	1.000	—
661-12	Унапређење полске привреде	67.960	66
Свега гл. XV, парт. 61—66		103.360	66
Рекапитулација			
А. Управно одјељење		154.698	—
Б. Поштанско-Телеграфско одјељење		256.537	94
В. Санитетско одјељење		93.623	60
Г. Привредно одјељење		103.360	66
Свега Раздио II.		608.220	20

III Раздио Министарство Иностранних Дјела

Глава XVI = Министарство			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
671-3	Плата указног особља	9.520	—
681-2	Плата неуказног особља	2.120	—
691	Додаци	480	—
701	Плата послуге	1.200	—
711	Путни, подвозни и селидбени трошкови	5.000	—
721	На повратак у домовину сиром. поданика	1.000	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
731-5	Канцеларијски трошкови	7.481	34
741	Представништва у иностранству	1.500	—
751	Трошкови међунар. конферен. мира у Хагу	152	64
761	Агрикултура у Риму	1.434	—
771	Муџаџерске земље	5.084	97
781	Набавка ордена и медаља	4.000	—
791-2	Диспозициони фонд	53.835	—
Свега гл. XVI, парт. 67—79		92.807	95
Глава XVII. = Посланства у Цариграду			
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ			
801	Плата и додатак указног особља	10.000	—
811-3	Плата и додатак неуказног особља	2.542	40
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
821-3	Канцеларијски трошкови	3.723	—
Свега гл. XVII, парт. 80—82		16.265	40
Глава XVIII. = Консулати Скадар, Рим и агенство Котор			
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ			
831-3	Плата и додатак особља	9.148	—
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
841-2	Канцеларијски трошкови	1.000	—
Свега гл. XVIII, парт. 83—84		10.148	—

БРОЈ позиције	РАСХОДИ	Одобрен кредити за 1908. год.	
		Круна	пр.
Глава XIX. = Комесаријати Андријевица и Шаранци			
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ			
851-2	Плата и додатак особља	2.820	—
861	Плата пограничних жандарма	3.360	—
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
871	Канцеларијски трошкови	360	—
Свега гл. XIX, парт. 85—87		6.540	—
Рекапитулација			
Глава XVI. Министарство		92.807	95
XVII. Посланства		16.265	40
XIII. Консулати		10.148	—
XIX. Комесаријати		6.540	—
Свега Раздио III		125.761	35

IV. Раздио Министарство Пнавде

Глава XX. = Министарство			
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ			
881-4	Плата указног особља	12.980	—
891	Плата послуге	480	—
901-3	Путни, подвозни и селидбени трошкови	3.500	—
911	Награда члановима комисије за израду нових законских предлога	1.000	—
921	Кредит за поједине исплате у кривичним пословима према судским ријешенима	5.000	—
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
931-2	Канцеларијски трошкови	1.900	—
Свега гл. XX, парт. 88—93		24.860	—
Глава XXI. = Велики Суд			
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ			
941-6	Плата указног особља	32.520	—
951-2	Плата послуге	2.040	—
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
961	Канцеларијски трошкови	500	—
971	Антиципације, које се имају наплатити од криве стране	1.000	—
Свега гл. XXI, парт. 94—97		36.060	—
Глава XXII. = Обласни Судови			
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ			
981-5	Плата указног особља	55.840	—
991	Плата неуказног особља	8.640	—
1001-2	Плата послуге	6.550	—
1011	Додаци	580	—
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
1021-2	Канцеларијски трошкови	3.250	—
1031	Антиципације, које се имају наплатити од криве стране	5.500	—
Свега гл. XXII, парт. 98—103		80.380	—
Глава XXIII = Издржавање ванбрачне дјече			
1041	На издржавање ванбрач. дјече и друге трошкове	13.000	—
Свега гл. XXIII, парт. 104		13.000	—
Глава XXIV = Казнени заводи			
I. Централни Казнени завод у Подгорици			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
1051-2	Плата указног особља	2.880	—
1061-2	Плата неуказног особља	10.104	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
1071-5	Издржавање осуђеника	23.000	—
II. Истражни затвори Цетиње, Подгорица, Никшић, Бар, Колашин и Андријевица			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
1081-2	Плата особља	8.270	—
1091	Спровођење осуђеника	2.000	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
1101-2	Издржавање затвореника	14.720	—
Свега гл. XXIV, парт. 105—110		60.974	—
Рекапитулација			
Глава XX Министарство		24.860	—
XXI Велики Суд		36.060	—
XXII Обласни судови		80.380	—
XXIII Издржавање ванбрачне дјече		13.000	—
XXIV Казнени заводи		60.974	—
Свега Раздио IV		215.254	—
V. Раздио Министарство Финансије и Грађевина			
Глава XXV = Министарство			
1. Редовни расходи			
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ			
1111-8	Плата указног особља	30.860	—
1121-2	Плата неуказног особља	1.500	—
1131-2	Плата послуге	2.160	—
1141-2	Додаци	750	—
1151	Путни, подвозни и селидбени трошкови	1.500	—
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ			
1161	Огрјев за сва надлештва у пријестоници	16.000	—
1171-5	Канцеларијски трошкови	2.850	—
1181-2	Обдржавање државних добара	1.150	—
1191	Повраћај неправилно наплатених прихода	500	—
2. Ванредни расходи			
а)	За премјеривање и класификацију земљишта	5.000	—
Свега гл. XXV, парт. 111—119		62.330	—

БРОЈ партије	позиције	РАСХОДИ		Одобрени кредити за 1908. год.
		Круна	пр.	
Глава XXVI = Капетаније				
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ				
120	1-3	Плата указног особља	60,816	=
121	1	Плата неуказног особља	1,080	=
122	1-2	Плата послуге	6,400	=
123	1	Додаци	1,700	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
124	1-4	Канцеларијски трошкови	6,780	=
Свега гл. XXVI пар. 120-124 76,776				
Глава XXVII = Царинарнице				
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ				
125	1-2	Плата указног особља	37,960	=
126	1	Плата неуказног особља	1,920	=
127	1	Плата послуге	1,120	=
128	1	Плата финансијске страже	26,940	=
129	1-2	Додаци	820	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
130	1-3	Канцеларијски трошкови	4,754	=
Свега гл. XXVII пар. 125-130 73,514				
Глава XXVIII = Монопол соли				
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ				
131	1	Плата указног особља	5,400	=
132	1	Плата неуказног особља	2,160	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
133	1	За куповицу соли	60,000	=
134	1	За прегон соли	45,000	=
135	1-2	Канцеларијски трошкови	910	=
Свега гл. XXVIII, пар. 131-135 113,470				
Глава XXIX = Монопол-цигар папира				
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ				
136	1	Плата указног особља	960	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
137	1	За куповицу цигар-папира	20,000	=
138	1	Процент препродавцима	3,000	=
139	1	За прегон, експедицију и хамалину	1,500	=
Свега гл. XXIX, пар. 136-139 25,460				
Глава XXX = Држ. Штампарија				
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ				
140	1-3	Плата указног особља	5,880	=
141	1-2	Плата радне снаге	17,692	40
142	1	Плата послуге	1,440	=
143	1	На појачање радне снаге и ванред. рад	2,000	=
144	1	Додаци	120	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
145	1-3	Канцеларијски трошкови	2,355	=
146	1-2	Набавка материјала и машинерије	7,800	=
Свега гл. XXX, пар. 140-146 37,287 40				
Глава XXXI = Депо канц. прибора				
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ				
147	1	Плата указног особља	2,000	=
148	1	Плата неуказног особља	720	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
149	1-2	Куповица прибора	42,000	=
150	1-2	Освјетљење и др. канц. трошкови	700	=
Свега гл. XXXI, пар. 147-150 45,420				
Глава XXXII. Одјељење за грађевине и саобраћај				
1. Редовни расходи				
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ				
151	1-5	Плата указног особља	15,040	=
152	1-3	Плата неуказног особља	17,640	=
153	1	Дијурне и подвозни трошкови	4,000	=
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
154	1	Канцеларијски трошкови	1,000	=
155	1-2	Набавка халата, праха и тела	18,000	=
156	1	Поправка и обдржавање путова и мостова	12,000	=
157	1	На поправку и обдржавање државних зграда на Цетињу и у унутрашњости	7,500	=
158	1-2	Кирија магацина и барака	1,520	=
2. Ванредни расходи.				
a)		На линију колског пута Подгорица, Колашин и Андријевица	40,000	=
Свега гл. XXXII, парт. 151-158 116,700				
Рекапитулација				
Глава XXV		— Министарство	62,330	=
" XXVI		— Капетаније	76,776	=
" XXVII		— Царинарнице	73,514	=
" XXVIII		— Монопол соли	113,470	=
" XXIX		— Монопол цигар-папира	25,460	=
" XXX		— Држ. Штампарија	37,287 40	=
" XXXI		— Депо канцел. прибора	45,420	=
" XXXII		— Одјељење за грађ. и саобраћај	116,700	=
Свега Раздио V. 550,957 40				

БРОЈ партије	позиције	РАСХОД		Одобрени кредити за 1908. год.
		Круна	пр.	
VI. Раздио				
Министарство Војно				
Глава XXXIII. = Народна војска				
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ				
159	1-6	Плата указног особља	51,216	=
160	1-4	Плата неуказног особља	14,243	20
161	1	Додаци	192	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
162	1-2	Канцеларијски трошкови и станарина	1,650	=
Свега гл. XXXIII, парт. 159-162 67,301 20				
Глава XXXIV. = Погранична стража				
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ				
163	1	Плата указног особља	288	=
164	1	Плата неуказног особља	17,930	=
165	1	Додаци	94	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
166	1	Канцеларијски трошкови	300	=
Свега гл. XXXIV, парт. 163-166 18,612				
Глава XXXV. = Дворске ађутантуре				
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ				
167	1-2	Плата указног особља	12,840	=
168	1-2	Додаци	480	=
169	1	Дневнице изван Цетиња (логорске)	700	=
Свега гл. XXXV, парт. 167-169 14,020				
Глава XXXVI. = Дворска стража				
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ				
170	1-3	Плата указног особља	6,360	=
171	1	Плата неуказног особља	38,240	=
172	1-3	Плата послуге	1,284	=
173	1	Додаци	480	=
174	1	Дневнице официримма изван Цетиња (логорске)	800	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
175	1-2	За набавку хране	26,076	=
176	1	За набавку одјеће и обуће послуге	714	=
177	1-2	Огрјев и освјетљење	3,947 82	=
178	1-6	Остале гарнизонске потребе	9,750	=
179	1-5	Изддржавање коња	11,155 75	=
Свега гл. XXXVI пар. 170-179 98,807 57				
Глава XXXVII = Војна музика				
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ				
180	1	Плата указног особља	2,700	=
181	1	Плата неуказног особља	15,360	=
182	1-2	Плата послуге	528	=
183	1-2	Додаци	280	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
184	1	На храну музиканта и послуге	10,500	=
185	1	За одјећу и обућу	3,434	=
186	1	За Лично држање	318 41	=
187	1-5	Гарнизонске потребе	2,318	=
188	1-3	Канцеларијске потребе	760	=
Свега гл. XXXVII пар. 180-188 36,198 41				
Глава XXXVIII = Војна слагалишта				
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ				
189	1-2	Плата особља	16,465	=
190	1	Дневнице и подвоз за ревизију	1,000	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
191	1	Огрјев	2,200	=
192	1	Освјетљење	250	=
193	1	Храна паса	480	=
194	1	Обдржавање слагалишта	1,000	=
Свега гл. XXXVIII, пар. 189-194 21,395				
Рекапитулација				
Глава XXXIII		— Народна војска	67,301 20	=
" XXXIV		— Погранична стража	18,612	=
" XXXV		— Дворске ађутантуре	14,020	=
" XXXVI		— Дворска стража	98,807 57	=
" XXXVII		— Војна музика	36,198 41	=
" XXXVIII		— Војна слагалишта	21,395	=
Свега Раздио VI 256,334 18				

БРОЈ партије	позиције	РАСХОДИ		Одобрени кредити за 1908. год.
		Круна	пр.	
VII. Раздио				
Министарство Просвјете и Црквенијех Послова				
Глава XXXIX = Министарство				
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ				
195	1-3	Плата указног особља	10,820	=
196	1	Плата неуказног особља	840	=
197	1	Плата послуге	480	=
198	1	Благодјејање државним питомцима	27,876	=
199	1-2	Просвјетни Савјет	700	=
200	1	Награде писцима за уџбенике	1,600	=
201	1	Путни, подвозни и селидбени трошкови	1,000	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
202	1-2	Канцеларијски трошкови	1,500	=
Свега гл. XXXIX, пар. 195-202 44,816				
ПРОСВЈЕТА.				
Глава XL = Гимназије				
А. ЛИЧНИ РАСХОДИ				
203	1-3	Плата указног особља	28,381	=
204	1-3	Плата неуказног особља	26,200	=
205	1	Замјена болесних и одсутних наставника	330	=
206	1	Плата послуге	1,680	=
207	1	Додаци	480	=
Б. МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
208	1-2	Канцеларијски трошкови	2,240	=
Свега гл. XL, пар. 203-208 59,311				
Глава XLI. = Народне Школе				
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ				
209	1	Плата школских надзорника	3,300	=
210	1	Додаци	2,880	=
211	1-5	Плата учитеља	110,616 72	=
Свега гл. XLI, парт. 209-211 116,796 72				
Глава XLII. = Народна библ. и музеј				
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ				
212	1-2	Плата особља	720	=
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
213	1-5	Канцеларијски трошкови	1,650	=
Свега гл. XLII, парт. 212-213 2,370				
ЦРКВА.				
Глава XLIII. = Духовни Суд Консисторија.				
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ				
214	1-4	Плата указног особља	14,420	=
215	1	Плата послуге	480	=
216	1-3	Путни и подвозни трошкови	2,700	=
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
217	1-5	Канцеларијски трошкови	660	=
Свега гл. XLIII, парт. 214-217 18,260				
Глава XLIV. = Манастир. духовенство				
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ				
218	1-8	Плата особља	19,868	=
219	1-3	Плата послуге	5,000	=
220	1	Додаци	1,000	=
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
221	1	Поправка манастира и манастирских цркава	7,000	=
222	1-4	Разни расходи	3,828	=
Свега гл. XLIV, парт. 218-222 36,696				
Глава XLV = Храмови неправославне вјероисповиједи				
А) ЛИЧНИ РАСХОДИ				
223	1-6	Плата особља	8,620	=
Б) МАТЕРИЈАЛНИ РАСХОДИ				
224	1-2	Канцеларијски трошкови	100	=
Свега гл. XLV, парт. 223-224 8,720				
Рекапитулација				
Глава XXXIX		Министарство	44,816	=
Просвјета				
Глава XL		Гимназије	59,311	=
" XLI		Народне школе	116,796 72	=
" XLII		Народ. библ. и музеј	2,370	=
Црква				
Глава XLIII		Духовни Суд	18,260	=
" XLIV		Манастир. духовенство	36,696	=
" XLV		Храмови неправ. вјероисп.	8,720	=
Свега Раздио VII 286,969 72				
VIII. Раздио				
Буџетски резервни кредити				
Гл. XLVI. Буџетски резервни кредити				
225	1	Кредит за недовољно предвиђене расходе	20,000	=
226	1	Ванредне државне потребе	15,000	=
227	1	Кредит за непредвиђене ситне издатке	5,000	=
Свега Раздио VIII 40,000				

УПОРЕДНИ ПРЕГЛЕД ДРЖАВНИХ ПРИХОДА И РАСХОДА ОДОБРЕНИХ ЗА 1908. ГОДИНУ

Раздио	П Р И Х О Д И	УСВОЈЕНЕ ПРОЦЈЕНЕ		Раздио	Р А С Х О Д И	ОДОБРЕНИ КРЕДИТИ	
		Круна	пара			Круна	пара
I	Порези	2,169.242	—	I	Врховна државна управа	705.402	15
II	Државна привреда	522.977	—	II	Министарство Унутрашњих Дјела: А. Управно Одјељење 154,698— Б. Пошт.-телегр. Одјељење 256,537.94 В. Санитетско Одјељење 93,623.60 Г. Привредно Одјељење 103,360.66	608,220	20
III	Разни приходи	96,680	—	III	Министарство Иностранних Дјела:	125,761	35
				IV	Министарство Правде:	215,254	—
				V	Министарство Финансија и Грађевина: А. Финансије 434,257.40 Б. Одјел. за Грађ. и Саобр. 116,700—	550,957	40
				VI	Министарство Војно:	256,334	18
				VII	Министарство Просвјете и Црквенијех Послова: А. Просвјета 223,293.72 Б. Црква 63,676.—	286,969	72
	Укупно прихода	2,788.899	—	VIII	Буџетски резервни кредити	40,000	—
					Укупно расхода	2,788.899	—

ПРИХОДИ: Два милиона седам сто осамдесет осам хиљада осам сто деведесет девет круна.

РАСХОДИ: Два милиона седам сто осамдесет осам хиљада осам сто деведесет девет круна.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Војног производимо у чин пјешадијских потпоручника воднике, свршене питомце војничке школе:

Василију Баковића, Радована Шарановића, Мирка Булајића, Николу Поповића, Шћепана Симоновића, Мира Божовића, Миленка Влаховића, Николу Вујачића, Наста Ђукића, Марка Драгојевића, Миљана Јојића, Ника Јововића, Шћепана Драговића, Бошка Бошковића, Милоша Вујисића, Велимира Драгишића, Новицу Вукића, Сава Краљевића, Милутина Радовића, Панта Мараша, Андрију, Боковића, Сима Ђукановића, Сава Канкараша, Батрића Јовановића, Миљана Јакића, Јока Ђуровића, Радула Ђуровића, Спасоја Драшковића, Гавра Хаџића, Мила Саићића, Михаила Анђелића, Вукалу Рајковића, Михаила Мугошу, Михаила Гојковића, Благогу Пајовића, Новака Вујисића, Војина Церовића, Новака Савелића, Пера Вуковића, Милоша Спасојевића, Николу Ивановића, Бошка Булатовића, Шћепана Марнића, Ђура Драшковића, Милосава Спаића, Радојицу Мијушковића, Ника Шоћа, Петра Милатовића, Лазара Ђуровића, Андрију Јауковића, Сава Челебића, Века Булатовића, Радивоја Милошевића, Радоњу Петровића, Марка Поповића, Вукашину Станића, Благогу Рашковића, Милосава Вуковића, Богића Вучевића, Марка Јовановића, Милована Радуловића, Илију Дамјановића, Петка Стевановића, Марка Самарџића, Ђура Вукотића, Јоша Јововића, Ђукана Вукмановића, Јована Вујовића, Луку Дајковића, Уроша Бојовића, Луку Вујићића, Секуду Влаховића, Риста Стојановића, Михаила Божовића, Луку Раичевића, Маша Радановића, Јакова Ракочевића, Ђура Станковића, Петка Кликовца, Гаја Вучевића, Андрију Копитовића, Зарију Митровића, Милована Међукићића, Луку Николића, Николу Пламенца, Ника Белошевића, Вукалицу Љумовића, Секула Ујића, Михаила Кнежевића, Деду Љуцковића, Михаила Вујошевића, Алексу Копривицу, Михаила Влаховића, Мињу Ђуровића, Јагоша Ивановића, Михаила Марковића, Луку Вујовића, Петра Ђиновића, Петка Дурутовића, Неша Лазаревића, Филипа Абрамовића, Јола Кркељића, Сава Лопушину, Шћепана Ковачевића, Вида Ражнатовића, Шћепана Јовановића, Ђура Капичића, Перишу Лекића, Војина Живковића, Петра Станишића, Илију Гвозденовића, Пера Јанковића, Петра Калезића, Божину Башовића, Алексу Бојовића, Тодора Мијовића, Вукашину Пајовића, Ђорђију Шарановића, Горчина Николића и Ђорђију Пејовића.

Наш Министар Војни нека изврши овај указ.
Ријека, 30. јануара 1908.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Војног производимо у чин пионерских потпоручника воднике, свршене питомце војничке школе:

Петра Грујовића, Саву Кантића, Благоја Јакића, Риста Перовића, Димитрија Реџића, Радула Драговића, Милоша Бошковића, Анта Бранковића, Секуду Бошковића, Радоицу Дамјановића, Ђорђију Маријановића, Мркоја Бећковића, Благогу Миђуновића, Милосава Јауковића, Стевана Лекића, Милутина Поповића, Богића Петровића, Ђура Лубарду, Риста Ђоновића и Мата Тодоровића.

Наш Министар Војни нека изврши овај указ.

Ријека, 30. јануара 1908. г.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Војног производимо:

у чин официра народне војске подофицира народне војске Колу Ђолевића, из баталиона доњо-кучког.

Наш Министар Војни нека изврши овај указ.

Ријека, 30. јануара 1908. г.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Војног производимо:

у чин пјешадијских потпоручника воднике, свршене питомце војничке школе: Арсенија Љешњака и Спаса Јанковића.

Наш Министар Војни нека изврши овај указ.

Ријека, 31. јануара 1908. г.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни, Генерал ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Војног производимо:

у чин официра перјаничког, перјаника Крста Врбицу, и у чин официра народне

војске, подофицира народне војске Николу Кнежевића из баталиона ускокког.

Наш Министар Војни нека изврши овај указ.

Ријека, 31. јануара 1908. г.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Предсједника Нашег Министарског Савјета, Нашег Министра Правде и Заступника Нашег Министра Иностранних Дјела, постављамо:

за рачуноиспитача Главне Државне Контроле Николу Шпадијера, досадашњег архивара Одјељења за Грађевине и Саобраћај, по потреби службе.

Предсједник Нашег Министарског Савјета, Наш Министар Правде и Заступник Нашег Министра Иностранних Дјела, нека изврши овај указ.

Ријека, 1. фебруара 1908.

НИКОЛА с. р.

Предсједник Министарског Савјета,
Министар Правде и
Заступник Министра Иностр. Дјела,
Др. Л. Томановић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Финансија и Грађевина постављамо:

за чиновника монопола цигар-папира Сава Ф. Иваншевића, досадашњег чиновника при железничкој управи у Тифлису.

Наш Министар Финансија и Грађевина нека изврши овај указ.

Ријека, 1. фебруара 1908. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вукотић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Финансија и Грађевина, постављамо у Главном Државном Рачуноводству:

за помоћнике књиговође с рангом и платом писара II. класе Радуна Вуксановића и Луку Мијушковића, досадашње практиканте истог Рачуноводства.

Наш Министар Финансија и Грађевина нека изврши овај указ.

Ријека, 1. фебруара 1908.

НИКОЛА с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вукотић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Финансија и Грађевина, постављамо:

у Одјељењу за Грађевине и Саобраћај за настојника Грађевина Милоша Лепетића.

Наш Министар Финансија и Грађевина нека изврши овај указ.

Ријека, 1. фебруара 1908.

НИКОЛА с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вукотић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Финансија и Грађевина, а по саслушању Нашег Министарског Савјета, ријешили смо и рјешавамо:

да се Перо Јововић, настојник грађевина, на основу чл. 45. закона о чиновницима грађанског реда, стави у пенсију, која му по годинама службе припада.

Наш Министар Финансија и Грађевина нека изврши овај указ.

Ријека, 1. фебруара 1908.

НИКОЛА с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вукотић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Финансија и Грађевина, по саслушању Нашег Министарског Савјета, ријешили смо и рјешавамо:

да се Милан Павловић, секретар III. класе Министарства Финансија, на основу чл. 49. закона о чиновницима грађанског реда, отпусти из државне службе у интересу исте.

Наш Министар Финансија и Грађевина нека изврши овај указ.

Ријека, 1. фебруара 1908.

НИКОЛА с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вукотић с. р.

МИ НИКОЛА I

по милости Божјој КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Финансија и Грађевина, по саслушању Нашег Министарског Савјета, ријешили смо и рјешавамо:

да се Симо Врбица и Божо Цијановић, настојници грађевина, на основу чл. 49. закона о чиновницима грађанског реда, отпусте из државне службе у интересу исте.

Наш Министар Финансија и Грађевина нека изврши овај указ.

Ријека 1. фебруара 1908.

НИКОЛА с. р.

Министар Финансија и Грађевина,
Душан Вукотић с. р.

не може фунгирају, јер нема довољан број за пуноважно рјешавање, па са тог гледишта одобрава одбор поступак ако не у свему, а оно дјелимично. Слаже се са г. Р. Поповићем у томе, да треба да су државни савјетници, потпуно независни и наводи како је то у другим државама. Позива се на прелазна наређења у Уставу и истиче, да је одбор имао у виду то, што немамо доста спремних људи на појединим важним положајима и с тога предложио да могу други чиновници поред своје редовне службе бити и државни савјетници, али напомиње, да се слабо или никако не ради по оних звањима, која су само почасна и да у том случају Државни Савјет не би био оно, што се од њега тражи.

Зато је, да се усвоји извјештај финансијског одбора тако, да државни савјетници могу поред своје дужности вршити и друге чиновничке функције, а да се за то одабирају они, који су најбољи и најспремнији, а који ће имати потпуно одришене руке.

Ј. Спасојевић вели, да на основу Устава и закона о Државном Савјету овај постоји и свако друго тумачење о његовом устројству или измјени не може бити, јер би се, вели, косило са тим законским прописима.

Не слаже се са г. М. Мијушковићем у тумачењу прелазних наређења уставових и вели, да се постављање државних савјетника и мимо одредаба Устава односи само на спрему и услове, којима ваља да овај располаже.

Противан је одборовом приједлогу а исто тако и Мијушковићем, и вели, да је кредит, који је влада предложила сувише мали, јер има послова, које ће Државни Савјет имати претресати, а већ онакав какав је сад нема увијек довољан број за рјешавање, како то закон предвиђа.

Предсједник закључује сједницу, а другу заказује у 3 сата послје подне, са истим дневним редом.

Секретар
Крсто Поповић

Предсједник
Лабуд Гојнић

Петроградско „Новоје Време“ доноси ред чланака са Балканског Полуострва од свога дописника, који није посљедних година у Црну Гору долазио, те одиста рђаво обавијештен, у бр. 11452, а у свом четвртном чланку под насловом „Нарушење Мириштегскога споразума од стране Аустрије“, неласкаво се изражава о политици Црне Горе и њенога Господара, за кога све Словенство добро зна, па би требало да зна и „Новоје Време“, да се није никад ни за један час огријешило о словенску мисао. У осталом скоро будућност ће све показати.

ГОВОРИ

држати у сједници Народне Скупштине од 28. јануара о. г. поводом одговора предсједника Министарског Савјета г. Дра. Л. Томановића на интeрпелацију народног посланика г. Ж. Драговића.

(По стенографским биљешкама.)

Говор г. попа Крста Поповића:

Господо Посланици!

Чух одговор госп. министра предсједника на интерпелацију госп. Живка Драговића, народног посланика, као и говор госп. интерпеланта Драговића и послје свега онога што сам од обојице чуо, ја сам толико тронут и узбуђен да готово и не знам што бих сада имао рећи.

Одавно се господо примјетити могло, да нам много шта стиже из Биogrада чему се ми нијесмо имали надати; читао сам љетос оне бунтовничке прокламације, које у нас стигоше из Биogrада, она разна клеветничка писања биogrадских листова и других, који стоје с Биogrадом у вези противу Црне Горе и њеног Господара, као раније и ону брошуру, коју написаше у Биogrаду неки наши ђаци, — па знајући да српски закон о штатми забрањује вријеђање страних владара, мени је чудновато падало то што су српске власти некажњено пропуштале таква писања, које је вријеђало и сваког оног Србина, који је чистито мислио и право српски осјећао. (Гласови: Тако је!) Али господо, за мене је било највише изненађење, онда када је у Биogrаду на једном јавном мјесту пала ријеч, да нашег Господара треба убити, па чак иза овога донесосе се и бомбе из Биogrада противу нашег Господара и свега бића државнога, али да ћемо се и ми одовуда и они у Биogrаду заложити да се изнађу непријатељи наше домовине опет сам се за посигурно надао, јер Биogrада, који претендира да је он Пијемонт Српства и залаже се за подићи своју браћу, која под туђином стењу, мислио сад неће дозволити да у њему нађу уточишта они, за које је доказано да су играли главну улогу у намјеравом преврату ове земље и око себе прибирали друштва за то.

Зар и послје тога што српска влада неће да преда оне који се као саучесници познатог злокобног плана налазе у Србији, а који су наши поданици, зар, велим, неће допринијети да сав народ у Црној Гори вјерује, да српску владу руководи нешто друго, а никако различит закона и братства? (Гласови: Тако је!)

Видјели би да ли би овако српска влада поступала, да се тако пише или ради о глави аустријског монарха?

Господо! Сав наш народ овамо, као и онај у Србији, увјерен сам, увијек је тежио да између двије братске земље, које су позвате да теже ка остварењу једног истог циља, влада братски споразум и што веће нераздрожено братско зближење! (вичу: Тако је!) некадашњи састанци наших владара порађали су у срцима једнога народа, а обије земље неописану радост и наду на што бољу будућност Србинову, и та нада, господо, имала се највећма приказати сада када на пријестолу братске нам Србије сједи зет нашега узвишеног Господара, који ће — имало се очекивати — пружити нашем Господару руку братства и пријатељства и споразумно братски радити на свеопштој српској идеји. (Гласови: Тако је!) Али, господо, чудно изненађење. — Баш онда када сав српски народ мишљаше да ће једном свим несрећама бити крај, онда се ево баш догађају највише запрепашћења, највиша изненађења на опћу жалост српскога народа.

У Биogrаду, господо, и опет понављам, пала је ријеч на једном јавном мјесту, да нашега Господара треба убити, стигле су отуда и прокламације, којима се народ у Црној Гори позива на револуцију и напокон отуда донесене су и бомбе да се њима уништи Господар Црне Горе, Његов Дом, влада и све виђеније личности у земљи.

Ја не знам, господо, нашто залагања од стране Србије за браћу под туђином, кад званично Србија допушта да се из пријестонице њене ради на уништењу једног слободног дијела Српства, Црне Горе и њеног Господара, који се цијелога свога вијека залагао за срећу Српства, за свесрпску идеју. (вичу: Тако је!) Па сад ето у пријестоници Србије уточишта налазе и гњијезде се оне паклене душе и изроди Српства, који би хтели да униште нашег Господара, а нашу домовину предаду као дар неком, који би их обилато за то наградио. (Тако је!)

Ја вјерујем да ће сав народ у Србији заслужно осудити поступак краљевске владе, који иде у заштиту издајника ове земље и допуштати неће да између двије братске земље наступи раздор и неслога и раскину се не само државне него и братске везе те да се тиме користе непријатељи Српства, а у равниј мјери одазваће се томе и наш народ у домовини, који је готов и каменовати сваког оног који би помислио зло својој рођеној браћи у Краљевини. (Тако је!)

Ја мислим, господо, да данашње вође народа у Србији са таквим својим поступцима не одговарају његовој жељи, а са тиме навукују велику одговорност на себе према Црној Гори, навукују одговорност пред завјетном мисли Србиномом; навукују одговорност пред сјенима свих српских мученика, а на по се пред сјени Карађорђа претка данашњег српскога Краља, пред сјени св. Петра и осталих наших владара и мученика, који су очували ово стијење да остане слободно и неоскрвљено; дјела њихова и братске везе требале би мислим, да почуе оне, који рукују судбином народа српскога и чији рад задира не само у свесрпске него и свесловенске интересе.

Говор г. Јова Поповића:

Господо народни посланици!

Тешко је узети ријеч послје овако добрих говорника и њиховијех дирљивијех говора, јер ја не осјећам у себи толико способности говорничке; али ипак пошто сам и ја један од онијех, који смо пролили истинске сузе радости оног дана кад су се српски владари загрлили на Цетињу морам у данашњим жалосним приликама у којима се наше Српство налази да узем ријеч и да дам овдје одушке своје увријеђеном срцу.

Ја сам, господо, говорио о овоме истом предмету још кад је била ријеч о нацрту Адресе; нијесам ја тад узео ријеч тек да нешто говорим, него да изазовем вас, господо народни посланици, да кажете своје мишљење о овој жалосној појави, како би мјеродавни фактори у Биogrаду имали пред очима и ваше мишљење, те да би им могло и оно послужити при рјешавању о предаји наших младих зликоваца.

Хтио сам да учиним све могуће како би они у Биogrаду били појмили право стање ствари и како се не би из незнања ријешили на нешто, на штету српских интереса; хтио сам да им помогнем да српски размисле и да српски поступе, јер сам се бојао од њиховог поступка ког сам и онда предвиђао, а који је немилосрдно и дошао, јер они у Биogrаду не

осјећаше у овој прилици право српски јер им за овај пут не иде у рачун да тако осјећају.

Господо посланици,

Ја сам имао прилике упознати се са многима од интелигенције биogrадске и на жалост могу рећи да они сви не узимају к срцу *наше*, онако како би требало и како ми сматрамо све оно што се њих тамо тиче, па то било добро или зло; они нас тамо сматрају као неке pjesнике и људе од фантазије, и тако се о нама изражавају сваком приликом.

Вријеме је дошло да се ти појмови рашчисте, јер је то интерес и онамошњег и овамошњег народа.

На Цетињу има једна школа патриота коју је Књаз Никола створио, и која је узела за принцип да је боље од брата увреду претрпјети него ли против ње реагирати, јер би друго било на корист општих непријатеља, и ја тој школи припадам, али видим да нас они у Биogrаду не разумију, већ то наше ћутање за зло узимљу — и тако бијесне из дана у дан са својим нападама на нас, да је већ дошло крајње вријеме, да се мора у интересу опште српске идеје, на то реагирати.

Нека тамо у Биogrаду већ не презају ни од каквог средства и хоће да се на нас каменом баци, чему је свједок у потоне доба сва безочна кампања једног дијела пресе, како оне у Биogrаду тако и оне ван Биogrада, а ми сви знамо да познати листови и изван граница Србије имају везе са званичном Србијом. То се очигледно види, а може се лако опазити да и на те листове благотворно утичу и обилата средства којима располаже Кр. влада, и која јој онамошњи народ, за много племенитије сврхе ставља на расположење. Око два милиона динара има она на циљ остварења наших општих националних идеала, који се сад употребљавају противу нас. Они који то инспиришу и руководе не одговарају жељи народа, у Србији и кад се тамо народ разабере он ће их заслужно осудити.

Г. Пашић је знао кад су се бомбе за Цетиње послале. То ја из поузданог извора знам — па пошто је комплот откривен биogrадска је полиција позивала на одговорност неке људе, који су се усудили говорити у приватним круговима да је комплот противу Црне Горе истинит и да су бомбе из Биogrада послате. Зар је то слобода са којом се тамо поносе, зар је то знак братимства из Биogrада?! (вичу: Жалосно!)

Ја знам да се и у Биogrаду сматра данашња кампања отуд противу Црне Горе, као династичка борба, а за доказ тога навешћу вам то, да су биogrадски социјалисте и републиканци отказали своје учешће на једном митингу, који се је спремао противу постојећег стања у Црној Гори са изјавом: „Ми нећемо учествовати у тој династичкој борби.“

И поред свега тога наша влада пружа руку биogrадској, вапије за помоћ, а не види да нас из Биogrада очигледно и са чистим рачуном хоће да униште.

Као да су тамо сложни да се упропасти Црна Гора, а доказ томе господо ви сви видите у општем, ћутану како од стране тамошње интелигенције уопште тако и од стране онијех који су руковођаци јавним пословима. А зар се чу која лијепја за слогу Црне Горе и Србије у Скупштини у Биogrаду?!...

Зар би у Биogrаду трпјели оне блуовитије неких онамошњих листова противу Црне Горе, да им то не годи, зар би смјело тога бити да нема тамо повољна терена за опстанак и напредак тога, јер, господо, такужна кампања сваком даном буја у Биogrаду, а то је знак да јој је добар терен.

Посланик народни и судија Јоксимовић упорно тражи да се окривљени студенти црногорски пусте на слободу, а као судији не пада му на ум да затражи да се бар предходно ти људи саслушају, и да се види да ли су криви — ако то није хтио тражити из мрзости према нашој влади и Црној Гори, морао је бар због себе и свог положаја као судије и посланика народног, па кад овакав пријер видимо господо, чему се имамо надати отуда — а особито кад знамо да се ни једног народног посланика у онамошњој скупштини не нађе да реагира противу мишљења овог некоректног судије и посланика. Никад у Србији, господо, нико није реагирао противу небратских поступака онамошњих противу Црне Горе. Навешћу вам као пријер да је постојала редна окружница на граничне власти у Србији, у којој је изрично било речено да се Цигани и Црногорци не пуштају у Србију. Сјећам се да сам као секретар нашег Мин. Ин. Дјела издао један пасош једном бјегунцу војничком из Турске за Србију. Овај је био прави Анадолац, црн као гар, а ни ријечи није знао српски. Дошао је у Србију и пријешао до Ниша, и тун се присјетиле власти да овај носи црногорски пасош и одмах га под стражом пјешки спроведу у Биograd, а одатле је био проћеран преко Земуна као Црногорац. — Доцније је настало гоњење наших невнихијех ђака преко границе. По се-

дамнаест једног дана су гонили, па ипак нико се не нађе у Биogrаду да противу тога устане, а то је био један „Casus belli“ и да не говорим о братству. Гдје тад био Јоксимовић и други са њиховим „принципима“?!

Истина је, господо, да је и са наше стране било кривице према некадањем режиму у Србији, али та кривица највише се састоји у томе што је Књаз Никола одхранио данашњег Краља Србије, и што су добијали најшире право азила код нас многи виђени људи из партије, која је у Србији данас на влади, те смо се могли с правом надати да кад они буду на управи земље, да ће братимство између обије земље бити искрено, да ће оне бити нераздрожене. Но на жалост од тога нема ништа него напротив, стање је горе него је икад било између Цетиња и Биogrада. (Тако је).

У ову чашу жучи која је препуна, још бих ја имао много присути, али нећу јер видим да онамо у Биogrаду као да нема људи који би хтели патриотски ове наше опште ране прогледати тражити им лијека — само морам навести овдје, да се по саслушању непосредних и посредних дописа г. Пашића, чудим његовом тумачењу онамошњих закона. Кома он може доказати у Јевропи да се у Србији не тумаче закони како кад треба? Зар баш Пашић да нам то прича?! А нека се сјети пријеког суда биogrадског, који му је чинио тим њиховим тумачењем параграфа законских да плаче и да се одриче свега свог двадесетогодишњег политичког рада.

Ја сам са симпатијом пратио прије тога његов рад, а држао сам и дошине да је ипак Никола Пашић добар Србин, а ова садања афера увјерила ме је да је он један прости политички трговац. (Тако је).

Зар мисле неки у Биogrаду да ћемо се ми пустити да нас угуше без отпора; зар ми нећемо, пошто се сврши овај процес, који предстоји, а који ће јаван бити за свакога, јер ми немамо што критикати, и који ће свијету показати коју напаст има Црна Гора од званичне Србије, — рекох зар нећемо ми апелирати на образовану Јевропу и српски народ у Србији и гдје га је год? (Бурно одобравање).

Пружати даље руку данашњој званичној Србији нема смисла; она ту нашу руку не прима, што је јасно показала влада својим одговором ког нам прочита г. мин. предсједник — тамо је ријешено да се ово овамо све утамаи из темеља, и да се хладнокрвно сачека извршење тог чина. Докази су ту пред нама. Зато вељу ако ће нам Србија по данас дати доказа братимствамићемо га примити, иначе не ствар иде како је пошла па куд изиде, а ја ћу ипак закључити, свој говор са искренијем ускликом: да живи у овоме невини народ српски!! (Бурно одобравање).

Говор г. попа Илије Капичића:

Господо народни посланици!

Много и много сам тронут говорима часних говорника, кад су узели да говоре о животу и стању Српства!

Много сам тронут још и више, што сам као свештеник миле моје домовине живио у Краљевини Србији пуних 11 година!

Међу братским народом српским доста сам видио добра. Народ ме рашчистених руку вазда дочекивао, али политичке личности које су биле у том мојем стојању у Краљевини Србији, то су свагда били тирани, највиши зликовци против наше миле домовине и против нашега драгога народа црногорскога. Шта више, данас има тамо преко 100.000 Црногораца, њихових поданика па чак и њих не могу видети, а камо ли нас који дођемо из Црне Горе.

Гонили су и ћерали свакога поштенога и ваљаног Црногорца. Гонили су и поштенога ђака и сиромашнога Црногорца, који су о свом трошку и послуживању служили код својих професора и мучили се да код своје браће науче оно што им је најпотребније. Сузбијали су их на сваком кораку, а онда кад је био агентат против покојнога Краља Милана, све црногорске поданике ишћерали су из своје земље ни криве ни дужне. Ишћерали су 50—60 ђака од 12 до 20 година преко Саве у Земун, и они су полазили гледајући на њих немилостиво.

Много бих имао да говорим против тиранства владе у Краљевини Србији, а никада не могу, као што мало прије казах, зажалити што сам као српски свештеник из моје миле домовине Црне Горе провео тамо пуних 11 година, јер и ако ме влада толико гонила увијек сам нашао утјеху у народу. Против народа не могу никада рђаво рећи.

Господо народни посланици!

Српска влада није нам хтјела издати на суђење наше поданике, који се налазе у Србији, а кад су оптужени као учесници у анархистичком злочину, како смо чули и у неким новинама. Српска влада се правда да не може те поданике издати, једно за то, што се сматрају као политички кривци, а друго за то што Србија нема с нама уговора о издавању

криваца. Студенти наши у Биограду, зликовци су најпрве врсте. (Тако је!). Они нијесу политички кривци, јер дјело убиства владара и државних представника, или дјело за припреме за извршење таквих убиства, нигдје се у просвијешеном свијету не сматра као политичко злочинство. То је злочин, који у новије вријеме назваше општиним именом: *анархистички злочин*. Што се тиче другог оправдања српске владе, да она злочинце не може издати, јер нема с нама уговора за издавање злочинаца, могао бих навести ово: кад су у питању битни интереси државни једне или друге српске независне земље, не би се требало ослањати на прописе законске, јер у таквом питању кад наређују закони, престаје братство. Више пута може да буде интерес државни изван закона. Бар је та теорија у Србији у важности од 29. маја 1903. године. Извршиоци чина од 29. маја по признању огромне већине народа и њезиних мјеродавних фактора огријешили су се о закон. Али су ту погрешку учинили, да би прибавили важност државним интересима. Па кад је то тако, онда би у овом питању требали поступати онако, како то захтијевају државни интереси Србије и Црне Горе и цијелога Српства, а то је да би српска влада требала издати злочинце, толико прије, што се неће тим огријешити ни о какав закон, јер нема закона који би забрањивао издавање оваквих злочинаца. Осим тога што је најважније, српска влада требала би да се обазре на праксу која је постојала, јер су до сада узајамно издавани кривци између Србије и Црне Горе и у мањим злочинствима. Ово је моје мишљење о овој интерпелацији.

Говор г. д-ра Ђице Радуловића:

Сваког правог Србина мора јако да тишти и љуто заболи, кад види, што се све из Биограда преко извјесних листова предузима противу наше миле домовине Црне Горе и њеног политичког опстанка.

Увјерен сам, да српски народ у Краљевини исто као и ми најстрожије осуђује овакве поступке и овај понављани штетни и некорисни рад по опште наше интересе. Народу у Србији не може бити пријатно, кад се из његове средине пише противу нашег личног Господара Књаза Николе, кад се из Србије противу њега чак и бомбе шаљу!

Шаљу се господо, бомбе противу онога, у чијим грудима вазда је било и бије јуначко срце за остварење опште Србине завјетне идеје, коју је идеју онако лијепо и у својој знаменитој пјесми „Онамо онамо за брда она“ оличио.

Овој великој Србиној идеји Књаз Никола је ревностно апостолски шљедовао, како на бојном тако и на политичком пољу.

Нека се увјере господо са биоградских терезија, да наш црногорски народ није слијеп, већ добро види, куд се тим циља.

Нека знаду ковачи персоналних унија у Биограду као и представници званичне Србије, да је не дај Боже, и успјела та паклена завјера противу Црне Горе и њених највиших светиња, витешки народ црногорски умно би се и у том најкривичнијем часу наћи, јер Црна Гора, коју је народ хиљадама пута потоцима своје драгоцјене крви натопио, није туђи пашалук.

У том случају народ црногорски не би преснуо но свијету да тражи себи за владара авантуристе, већ би се обратио свом вјековном и моћном покровитељу — Руском Двору — у чијем сјају и величини подижу се синови Великих Књагиња Милице и Стане — Московни Романови, а од срца и крви нашег заслужног и измученог Господара, унуци наше слободне Црне Горе!

Живио Књаз и народ црногорски!

Живјела нам братска моћна Русија! Ура! (Бурно одобравање!)

Говор г. Меда Лукачевића:

Ја, господо, не могу се устрижити да не кажем двије три ријечи.

Прво и прво та братска држава србијанска или боље рећи жалосна, (Тако је!) она видимо, какву је отпочела игру и како је изиграла против наше највише светиње Књаза Николе. Но Бог и његова воља очувала Га од паклене намјере.

Кад би два до три Србијанца побјегла и дошла у Подгорицу и кад бише против Краља Петра лакрдјали, ја бих био мишљења, да два дана живи остали не би, већ би били каменовани. (Бурно одобравање).

Толико сам имао рећи, али више нећу, а имао бих још много што-шта рећи.

Говор г. Сава Кривокапића:

Сваки је Србин могао учити жалосну појаву, да се од неког времена из Биограда преко извјесних листова агитује против Црне Горе и њених светиња. Вели се да је сврха тих напада на Црну Гору и њене званичне представнике та, да би се једном код нас дошло до правих политичких слобода. Међутим ми знамо да су напади на нас поштрени управо од оног дана кад смо добили Устав и политичке слободу. Да није коме можда наш Устав на сметњи, те се на нас тако напада? Можда је узрок нападима на нас и нашега Владара бојазан, да Црна Гора послје Устава може постасти још напреднија и угледнија у великом свијету, нарочито у српском народу? Ми се врло добро сјећамо за срећно вријеме прије давања Устава. Они исти, који нас преко извјесних биоградских листова нападају данас због некакве реакције, нијесу тражили Устав и политичке слободу прије. Како то да се објасни? Можемо мислити да народ у Краљевини није никад за оно што се у Биограду агитује противу Црне Горе и нашега Владара. Онаква агитирања заслужују да изазову гнев народни да им избјеги из главе све оно што виде да је на штету српскога народа. Прошлост нам казује, да није никада био крив српски војник за несрећу, које су наодиле српски народ од вјекова, но су криви они, који су из славољубља или користољубља знали народ српски поцијепати, те тако растројену снагу српског народа вазда су предавали у корист непријатеља.

Ја као војник не бих злорудије погинуо за независност Србије по за независност Црне Горе. (Тако је!) Али кад хоће све то да избришу, а да се само дипломатски ради као са осталијем државама, није штета, онда нека ни то не постоји, нека један пут престане дипломатија између нас и Србије. (Тако је!)

Говор г. Мирка Мијушковића:

Господо посланици,

У данима, кад се наш живаљ у старој Србији и Македонији прогони и немилосрдно тамани; у данима кад наш живаљ у Хрватској, Славонији, Далмацији води очајну борбу за свој народни опстанак; у данима кад нам се из Беча пријети анексијом Босне и Херцеговине — у тијем тешијем данима ми смо принуђени у двије слободне српске државе, да у нашим Скупштинама расправљамо оваква жалосна питања. Рекох жалосна и доиста су жалосна. Кад сам већ узео о овом питању да говорим, рад бих био представити Народном Представништву праву слику наших одношаја бар колико је то мени познато. За то морам поћи мало поиздаље. То ми је потребно да бих доказао, да је ово о чему се данас води ријеч, резултат бившега рада; те вас молим, да бисте били стрпељиви и да ме саслушате. (Хоћемо, хоћемо.)

Нећу почети чак од онога доба кад су велики Књаз Михаило и Књаз Никола сложено и заједнички радили на ослобођењу Српства, него ћу почети од другог доба, од доба, које је обиљежено у Србији борбом за препорођај унутрашњих прилика; од доба кад је народ у Србији морао заузимати — отимати стопу по стопу од политичких слобода. Ја ћу почети од тог доба. Од тада постоје и наши одношаји на другој основици, промијенили су се на горе, нијесу више добри као пређашњи. Мало прије и послје српско-турског рата — рата за ослобођење, у Србији долазе млади школовани људи, који су учили у Швајцарској и на Западу опште. Доласком тих нових људи, који су се школовали на страни, унесе се нове политичке идеје, нови погледи на друштво и државу; тражи се промјена дотадашњег начина управе. Они се стављају на чело народа, траже и проповиједају једнакост, братство и слободу и залажу се за своје идеје најватреније с апостолском ревносту у разним слушајевима.

Свако тежи да очува оно што има, те и владе са моћним средствима, која су им била на располагању, хоће пошто пото да очувају своја тадашња права и постојеће стање, и у том није се попуштало. Тако се развија очајна борба између конзервативних и напредних елемената у Србији. Поједини бори за слобору и народна права, будући у слабијем положају, морали су напуштати своју ужу отаџбину и бјегати у сусједне земље да се склоне и да чекају боље дане, кад ће се у отаџбину вратити, да наставе започето дјело.

Као што мало прије напомену г. Поповић, баш они људи чији прваци данас стоје на челу владе у Србији, као и многи њихови другови, налазили су уточиште овдје у Црној Гори, јер је Црна Гора била одвазда уточиште бораца за слободу из свих крајева Српства. Овдје су они налазили уточишта, али не онаквог као наши емигранти у Србији, који нам се ето враћају с оваквим *анархистичким*

средствима. Они су се овамо примали и помагали да живе; давао им је братско право уточишта, право азила, те да стоје док се узмогну у своју ужу отаџбину вратити. За њихов боравак овамо, знали су надлежни фактори у Биограду и то им се није допадало — од тога су зазирали. Кад се ово узме у обзир, и кад се узме у обзир, да је на Цетињу био и живио претенденат на србијски пријесто Књаз Петар Карађорђевић, који је већ био опријатељен с нашим владалачким домом, кад се све то узме у обзир природно је, да су званични србијски кругови морали узимати и боравак њихових емиграната у Црној Гори, као повод да сумњају у исправност добрих и братских односа. И све све што је из Црне Горе долазило, сматрали су као да је против њих наперено, те и предусријетали с неповјерењем. Политичким трзавицама и немилим догађајима, који су се у Србији одигравали у потоње доба, званични биоградски кругови, сматрали су као да је квасац на Цетињу и ниједан од њих није прошао а да се није сумњало на поједине људе одовуда. Ми сви добро знамо, колико је то било оправдано, колико је у том сумњичењу било истине; ипак они су сумњали и сматрали да се скоро све то чини из Црне Горе и са знањем наших званичних кругова. Ја тврдо држим, а и ви многи знате, да званична Црна Гора и њен народ никада ништа нијесу чинили против Србије и њеног државног бића. Ако је ко из Црне Горе онда што и чинио против Србије доносно тадашњег режима, чинили су баш они исти људи, који данас из Србије све ово чине против Црне Горе. (Бурно: Тако је!) То је непобитан факт, то се порећи не може. (Тако је!)

Ми смо могли разумјети тадашњу жучност и бојазан, коју је имао званични Биоград према званичном Цетињу и то се дало у неколико правдати с тадашњег политичког гледишта.

Идем даље. У колико су демократска начела побјеђивала у Србији, у толико је тамо све боље и мирније бивало, у толико су били и исправнији одношаји између Србије и Црне Горе. Послје године 1893. и прилике то посвједочавају. То је било оно доба, кад се је мислило да је демократија у Србији побједила, и да је њена ера наступила; то је било доба кад се почињу преговори, да се посјете владаци црногорски и србијски. И ако су убрзо за овим настали државни удари, ипак долази она знаменита посјета Књаза Николе у Биограду за вријеме Новаковићеве владе, која је последице враћена посјетом Краља Александра на Цетињу. То су били дани братимљења, општег српског весеља и тада је мислио сваки Србин, да су настали свијетли и срећни дани за српску будућност. Јест, настали су бољи дани, тако је свак мислио, али то није дуго трајало. Није то дуго трајало, јер зао дух српског народа није мировао; братство и слога није ишло у рачун нашим непријатељима, нашим заклетим душманима, и све што је дотле с муком урађено убрзо је и разваљено.

Сваким је даном бивало све горе, одношаји су бивали затегнутји — једва строго дипломатски а нимало братски; јаз се копао све дубље и дубље и све су се веће оптужбе дизале противу нас, у колико је Црна Гора корачала своје државном препорођају. У колико је Црна Гора све даље и даље ишла у својем унутрашњем преображају, у колико су биле веће везе династичке, које везују црногорски двор са страним великим дворovima, мјесто да оне веселе свакога Србина, у толико се више из званичног Биограда с неповјерењем на њу гледало. То се не може и не да протумачити наком простом суревњивошћу. Мјесто да се радујемо напретку и лијепог гласу једне земље и да то узимамо као заједнички напредак, ми један другом завидимо.

Какве је пошљедице доживила владавина прошлог режима у Србији до године 1903. ми знамо, то смо чули, ми смо савременици догађаја, како је то свршено. Нећемо тражити ни узроке ни виновнике свему томе. Само то знамо да су народ и званична Црна Гора долазак на пријесто данашњег Краља у Србији поздравили с највећим одушевљењем. Ја ћу вам, господо, прочитати телеграм, т. ј. завршетак телеграма, који је Њ. Кр. В. Књаз Господар послао Краљу Петру, приликом кад је био извијештен, да га је Нар. Представништво изабрало за Краља Србије. Тај телеграм изишао је у 24. броју „Гласа Црногорца“ од 3. јуна 1903. г.

У том топлој и патриотском телеграму он измјешто осталог спомније претке своје и његове, па онда завршује:

„Слава божјој правди, слава њима (Карађорђу и Влад. Данилу) слава српском народу! Наше једномислије и крвна веза, која нас спаја, јемство је Српству за вјечно и неразједљиво братство Србије и Црне Горе; то ће братство остати на вјекове свијетло, свето, непоумућено и спавајуће за наш народ; за то се братство пред пријестољем Вишњег моле

душе наших српских мученика; томе братству и слози српској бдити ће и анђeosка душа моје Зорке, Твоје супруге, чија крв и љубав везаће навјек Твоје и Моје синове.“

Овако је завршио свој поздрав Књаз Никола Краљу Петру, кад се попео на пријесто.

Цијело је Српство дануло душом, свак је мислио, нестало је за вазда неслоге; нестало је мржње; нестало је доба, кад се сијало сјеме раздора између српских дворова јер на пријестолу Краља Србије сједи зет Књаза Николе, а на пријестолу Црне Горе сједи таст Краља Петра.

Шта је било доцније ви знате; знате и то, како је Краљев долазак на пријесто био примљен у цијелој Европи. То нећу понављати. Ви знате како је крунисање обављено и ко је на њ дошао. Чули сте што нам прочита г. министар-председник, да је Црна Гора тад на крунисање Краљеве послала своју узданицу, а Књаз Своју зјеницу — Свога Престолонашљедника, да увелича свечаност у Биограду.

Кога шиљу други дворови, кога шиљу Бугари, с којим тако често братимљење праве? Бугари им шиљу само једног обичног генерала са скромном прагњом; а Црна Гора шиље свога Престолонашљедника са сјајном свитом.

Што бива у Биограду? Кад се у биоградском граду у пошаст гостима држи предавање из историје српскога народа, питајте како је том приликом поменута Црна Гора и њена вјековна борба, што се је рекло? Скоро ништа. И знате ко је држао то предавање. Један бесмртник, један академик — генерал Драгашевић. Помињао је и величао јуначку борбу српскога народа у Србији приликом устанка, а о Црној Гори, о њеном дивовском јунаштву скоро ни помена нема; и то све бива пред црногорским Престолонашљедником.

Још није честито ни пошао Престолонашљедник из Биограда, безобзирно га је напао један дио биоградске штампе подмећући му, као да је свој долазак на крунисање условљавао неком свотом новаца — другим ријечима као да је био подмићен да дође у Биоград. Још није дошао ни до Беча, а већ се говорило у неким биоградским листовима, како се црногорски Престолонашљедник састајао с „претендентом“ на српски пријесто, с незаконитим сином краља Милана код грофа Зичија у Маџарској. Тако се то писало по биоградским листовима, а то званични кругови не нађоше за вриједно демантовати, и ако је у Његовој — Престонашљедниковој — пратњи до Беча било и српских официра који су били свједоци да то није било истина. Јесу ли то пошљедице братскога рада или небратског ровења? То се порицати не може јасно је што се тим хтјело и како се радило.

Од како је пак Црна Гора добила Устав, као што рече г. Сава Кривокапић, од тада почиње стална кампања противу Црне Горе и њеног Господара, од тада се она пење до кулминације, покрећу се листови да систематски грте Црну Гору, плаћају се за то журналисти. Од тог доба мјесто да цијела српска штампа с највећом хвалом говори о Књазу Николи, мјесто да га износи и слави не само као јунака, државника и патриоту, него и као препородиоца свога народа, она на њ и на Црну Гору баца дрвље и камење. Читали сте и пратили шта се пише не само у „Штампи“ „Дневном Листу“ „Словенском Југу“ и осталим њиховим компанијима, него сте читали како наш унутрашњи развој и политичке прилике прате и поједини страначки органи. Чули сте да се у најновије доба у Биограду покреће један лист, који има задаћу да у најкривичнијим бојама представља, шта се у нас ради. Питам вас одкуд све то?!!

Све то узмите у обзир, па се онда не треба чудити ни бомбама из Биограда донесеним. (Гласови: Тако је!)

Ја себе сматрам као демократу, али у оваквим питањима гдје се ради о опстанку Црне Горе, најприје сам Црногорац па демократа. У оваквим питањима сви смо сагласни, сви једнако мислимо и дужни смо за отаџбину радити. (Одобравање и гласови: Тако је!) Ја могу говорити против нашег данашњег режима — против наше владе, против њене унутрашње политике; али у овом случају против ње не могу ништа рећи, јер сам убијеђен и вјерујем у оно, што рече г. министар-председник, а што је сваког морало јако потрести, да се је наша влада држала здравог и братског гледишта, да је патриотски радила. (Бурно одобравање). А је ли тако рађено у Биограду? На жалост, морамо рећи — није.

Рећи ћу, што се признати мора, да је радикална странка, која је данас на влади, била до сад за заједнички рад, она је у свом напредном и слободоумном програму за спољашњу политику најприје нагласила братство са Црном Гором, као најважније за уједињење Српства. Увјерен сам да ту има доста и доста поштених и честитих људи, којима је тај про-

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Дворске и дипломатске вијести

— Њ. Кр. В. Књаз Господар примио је својеручно писмо Његовог Величанства Цара и Краља Франца Јосифа I., којим Га извјештава о смрти Њ. Ц. Вис. Великог Војводе Tosканског Фердинанда IV. Салватора.

— По потоњим вијестима из Кана, здравље Њ. Свј. Књажевића Стевана обрнуло је на боље.

ЗАПИСНИК XXII РЕДОВНЕ СЈЕДНИЦЕ
ЦРНОГОРСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

држане 30. децембра 1907. год.

Предсједавао председник

Лабуд Гојнић

Секретар

Крсто Поповић

Почетак у 9 сати прије подне.

Присутни сви чланови књ. владе.

Предсједник отвара XXII редовну сједницу.

Секретар Татар чита записник XIX редовне сједнице, који је Скупштина без примједба примала.

Секретар Поповић чита записник XX редовне сједнице, који је такође примљен без примједба.

Затим чита у изводу молбе и жалбе, а на име: Дра Михаила Хаџопула, физика на Ријеци; Млађена Цковића с друштвом, из Шаранаца; Перише М. Војводића, б. поткомандира, из Васојевића; Неђељка Баковића, из Ускока и Николе Радловића, из Махале у Зети. Даље чита приједлог Ж. Драговића и П. Добрецовића, односно уређења вароши Улциња; и приједлог Ф. Протића, за отварање телеграфске станице у Велици.

Прелази се на дневни ред.

Предсједник позива извјестиоца верификационог одбора, да приступи читању извјештаја о накнадном избору народног посланика, за изборну капетанију величку.

Б. Милановић указује на тенденциозне измишљотине и писање „Врача Погађача“ и моли предсједништво, да упозори на то књ. владу.

Предсједник објашњава се са г. Милановићем.

Извјестилац Ш. Мартиновић чита извјештај верификационог одбора о накнадном избору народног посланика Филипа М. Протића, за изборну капетанију величку; а по којему одбор предлаже, да се мандат овога оснажи, што Скупштина и усваја.

Предсједник позива извјестиоца финансијског одбора, да приступи читању извјештаја о владину приједлогу за продужење буџета расхода од 1907. за 1908. г. до одобрења истог.

Извјестилац С. Вулетић чита одборов извјештај, по којему предлаже, да се продужи само дванаестина буџета расхода од 1907. за мјесец јануар 1908. године, и чини уопште измјене у пројекту овог привременог закона, што је Скупштина и у начелу и у појединостима усвојила онако како је одбор предложио.

Предсједник даје ¼ сата одмора.

Послије одмора.

Прије него што се имао наставити дневни ред, положио је прописану заклетву ново-изабрани посланик г. Филип М. Протић уз свештенодјејство свештеника Каличића.

Предсједник оглашава да се прелази на 3. тачку дневног реда — на продужење начелног претреса буџетског приједлога.

И. Јовићевић напомиње, да и поред толике дебате ми и данас стојимо пред питањем буџетским готово исто онако, као кад је претрес отпочео.

Вели, да сви желимо, да се буџетско питање правилно ријеши, али и поред најбоље воље оно се за сада не може правилно ријешити, јер нема односних закона, а кад је тако онда је, вели, неоправдана и владина жестина и одборова ужурбаност и уопште скупштинска усплахиреност, да ли ће се усвојити владин приједлог или одборов извјештај.

Даље вели, да се и владин пројект буџета и одборов извјештај у начелу слажу и гласајући у начелу за једно у исто вријеме гласаће се и за друго, јер они се само у појединостима разилазе, па мисли, да би најглавнија дужност Народној Скупштини била та, да влади стави у задатак, да што прије пројектира и предложи потребне законе, на основу којих ће се регулисати и даље рјешавати буџетско питање.

Извјестилац Р. Бошковић напомиње, да није имао намјеру да у начелу говори о буџетском приједлогу; али да је изазван на то тим, што види да се од стране неких криво тумачи оно, што је одбор у свом извјештају о владином

буџетском приједлогу написао, и вели, да одбор са својим извјештајем није имао намјеру нападати владу што није земљу финансијски и уопште економски усрећила, јер су му вели, добро познате биле прилике у којима се влада налазила и да иста и поред најбоље воље, поред осталог није имала ни кад учинити промјену у нашим финансијама у оној мјери како се у одборном експозеу тражи. Вели, да је експозе оцена уопште досадањих наших прилика и указивање на радикално одступање од тога; вели даље, да је одбор послје дугог проучавања наших фин. извора закључио да наши приходи не могу изнијети онолику цифру, колику је влада предложила, а тај свој закључак поред тога што познаје наше прилике, одбор је још засновао и на признатом финансијском правилу, које је и наш закон о буџету у чл. 9. предвидио, а то је, да се приходи за дотичну годину узму у предрачуна према стварно наплаћеним приходима за прошле 3 године, јер кад би се тог правила тачно држали, онда би буџет, како га је влада предложила, представљао сувишну фиктивност од 328,000 круна.

Летимично упоређива објашњење министра финансија и оно што фин. одбор износи о државним приходима, који ће бити у год. 1908. и вели, да је одбор имао у виду наше познате привредне прилике у земљи. Скупоћу рада, због одласка радника у свијет, износи као бојазан да посједници оране земље не претворе ову у ливаде, на које се мање дације плаћа, што ће смањити општу цифру дације, а осим тога, што се дације тиче, вели да је одбор имао у виду још и то, да су пазарске цијене за стоку добре, а при том оскудица у сточној храни, те ће и то стоку потрошити и на њу се мање дације наплатити но се мисли. Даље осврће се на порез и вели да одбор и ако је и он у неколико одступања од закона при одређивању овога прихода нашао умјесним, ипак није могао то одступање у оноликој суми одобрити како влада предвиђа, него је исту смањио за 20,000 кр. чисто из бојазни, што приходи од порезе зависе и од увоза нашег са стране, а предвиђа се да тај увоз неће више расти.

Затим се говорник осврће на царинске приходе и вели, да је одбор заиста увидио, да ови наши приходи рапидно расту; али је знао и то, да наше царине зависе од увоза, а новац, којим народ увознице плаћа, долази поглавито са стране, па се бојао да тај извор од једном не пресуши, а у најбољем случају опасти ће, јер то нам објашњавају политичко-економске прилике у Сједињеним Америчким државама. С тога је одбор тај приход смањио, али свакако, он је за 12,000 кр. остао већи, него је био до ове године. — У смањивању од прихода од такса одбор се је — вели говорник — строго држао законског правила, јер је увидио да нема више оног обилатог трошења таксенијех марки од стране оних, који су интабулирали своја имања за новац, који су зајмали за пут у Америку.

Даље, вели Бошковић, да је одбор, да би према смањенијем приходима, довео буџет у равнотежу морао приступити и смањивању предложених расхода и чинио је уштеде највише на материјалним расходима појединих надлештава, а учинио је додуше и неку мању уштеду и на укидању извјесних чиновничких позиција; али тврди, да фин. одбор смањивање и прихода и расхода није учинио из какве тенденције, те одбија свачије пријекоре одбору у име тога, а на првом мјесту оне који су се чули иза министарског стола. Одбор је, вели, напротив рачунао да ће тим учинити највећу услугу баш влади и народу; — а наравно било му је до ове друге услуге — јер ако би приход подбацио, не би се наша држава пред дефицитом, у противном пак кад би дефицит био, одакле би се овај покрио наку ударањем новијех намета на народ или зајмом. А ако се пак појави суфицит, има се куд с њим, вели говорник, и закључује с изјавом, да је фин. одбор учинио своје, да је одговорио свом позиву и аманету народном, а на Народној Представништво остаје, да оцијени и да ли су његов извјештај и опсервације појединих одборника и њиховијех једномишљеника о њему корисне за народ. Сваки ће од посланика за себе одговорати народу, а вели да се фин. одбор за овај свој посао не боји те одговорности.

Поп Крсто Поповић у свом говору истиче важност претресања државног прорачуна и према томе вели, није се чудити што је дискусија о буџету у начелу заузела више времена и што су се том приликом чуле мисли, чули разлози, који дјеловање овог дома објашњавају напредак у нашем парламентарном развијању.

Послије овога осврће се на прошлост, помиње од кад се у нас почела купити дација, истиче побуде Његовог Краљевског Височанства Господара за давање Устава и вели, да за све успјехе, за све

наплетке, које је Црна Гора за вријеме Његове владавине учинила има се само Њему, Његовом труду, прегнућу и мудрој политичкој увиђавности приписати. Даље наводи како стојимо са привредом, индустријом, трговином, саобраћајним средствима и т. д. па говори и о самом приједлогу буџета за 1908. годину и вели, да је немогућно вјеровати, да ће приједлогом буџета сви предвиђени приходи ући у државну касу, као и да ће приход од порезе бити онолики колико га влада у свом приједлогу износи и већи него што би се то имало према чл. 9. закона о држ. буџету предвиђети, као и да ће приход од царине скоро за 200.000 кр. бити већи. Околност ту што ће нам се наши исељеници брзо из Америке вратити и што се и сад враћају, истиче као узрок да ће приход од царине опасти, с тога је он зато, да се смањују државни расходи онамо гдје се без штете по државне интересе могу смањити, и да се трудимо да подижемо нове инвестиције како не би држава само експлоатисала народ но му и враћала од оног што од њега узима и стварала нове изворе за државне расходе, јер је познати принцип, да народ не постоји ради државе него држава ради народа. Вели, да с обзиром на околности у којима се земља налазила, није могла књ. влада час прије земљу до среће и потпуног благостања довести, али опет то не значи да Скупштина има да прими у свему буџет онакав каква она подноси. Држи да по смислу чл. 91. Устава чл. 5. закона о устројству министарства ун. дјела није се финансијски одбор огријешо о закон т. ј. није брисио оне позиције, које закон прописује, те с тога је, а и из обзира што је одбор учинио уштеде у корист подижућа привреде, зато да се прими у начелу извјештај финансијског одбора, који је у начелу примио и владин пројекат, па кад буде претрес буџета у појединостима онда ће се вијети што се има усвојити из једног што из другог, премда вели не морамо се строго приджавати ни једног ни другог и тако радећи сматра да ће највећма народни посланици користити свој народ, који их је ради општег добра послао у Скупштину.

М. Дожић вели, да, и ако је г. министар финансија објашњавао своје одступање од чл. 4. закона о буџету односно повишавања илвјесних сума, ипак финансијски одбор није могао усвојити то као вјероватно, ма да је усвојио велику цифру од онога што је предложио, истичући, да је г. министар у смислу другога става истог законског чланка предложио своту од 328,315-68 кр., од које је суме одбор усвојио око 198,000, те је разлика само неких 130,000, а све је то, вели, одбор учинио са извјесних разлога, а из бојазни, да државни приходи не подбаце, при чему је највише имао у виду радничко стање у Америци као и оскудицу у радним снагама на дому, па ако се појави дефицит он се мора потпунити одакле било.

Даље се осврће на расходе, уштеде и довођење буџета у равнотежу према приходима, па вели, да је одбор имао разлога, да онако предложи и за Државни Савјет, јер овај онакав каква је, не може ни радиити нарочито с обзиром на оскудњу, болјијести и законска искључења његових чланова. Тако исто одбор је, вели, смањио приходе на примјер, Државне штампариие с тога, што ће имати знатне трошкове, а незнатне од тога приходе око штампавања стенографских билежака прошле и ове Скупштине.

Даље напомиње, да одбор са уштедом на извјесним чиновничким позицијама није имао никакав политички смјер, како то неки „мисле“ и труде се да „докажу“ већ је имао само и једино у виду то, да на другим позицијама има чиновника, који су дозрели за пензионисање, а има их и неспособних. Што се, пак, тиче других уштеда, и ту је вели одбор имао својих оправданих разлога, које ће при појединачном претресу приказати тим прије, што је било, као што је у извјештају наглашено, одвојених мишљења у одбору финансијском.

Затим се осврће на владине приговоре и пребацивања члановима фин. одбора и његову извјештају, па одбија изразе упућене од стране извјесних чланова владе и неких говорника, да је одбор недошљедно, незаконито и тенденциозно радио и вели, да то не постоји, већ извјештај има основа у закону више него ли владин приједлог, а у тим и таквим приговорима види само политички рачун дотичних говорника. Даље одговара г. министру Пламенцу и вели, да одборов извјештај није нити личи на каква памфлет о нашим финансијама, него је одбор часно, законито и отворено радио без имало тенденције.

Извјестилац С. Вулетић коригира извјесне наводе говорника, који су вели, рђаво разумјели одборски извјештај и његова објашњења. Осврће се особито на говор г. Р. Поповића и побија његове наводе да је одбор укинуо оне позиције, на којима се налазе неспособни

чиновници, велећи, да одбор ниједног од чиновника чије су позиције укинуте није сматрао за неспособна нити је улазио у оцјену тих чиновника, нити је чак водио рачуна који су чиновници на тим позицијама, већ је имао у виду те позиције као непотребне, па их је као такве укинуо, а влада ће знати што ће с оним чиновницима чија се мјеста укидају а способни су за рад. Даље објашњава се с г. Р. Поповићем односно комисије предложене за регулисање пензија, помоћи и издржавања, која се дају из државне касе, а за тим се објашњава са г. г. Спасојевићем и Томовићем добацајући другом за шта је у говору рекао да треба да посланици опросте влади према приликама све, па да им је им по једног сина заклала и вели да можемо о-праштати и влади и другом ако су нам нешто лично учинили — то је хришћански, али он — Вулетић — неће нико да прашта оно што је народу учињено, јер то поред осталог не смије од заклетве, коју је Богу и народу дао. Реагира даље Вулетић на извјесне раније приговоре г. министра Пламенца које је учинио финансијском одбору карактеришући их као неразлишне и изазване једном реченом истином у извјештају одбору.

Министар просвјете и црквенијех послова Ј. Пламенца осврће се на говор г. Дожића и објашњава се са овим, као и са г. Вулетићем, а за тим указује на то да је одбор предложио конверсију државних дугова, и вели да су власти затворене све новчане пјаче будући да је одбор штампаним извјештајем неповољно престаио наше финансије.

Даље се осврће на говор г. Поповића и реагира на његове неке наводе.

Р. Поповић одговара г. мин. Пламенцу као и г. Вулетићу и вели да га ни један ни други није разумио или га није хтио разумјети, па се с тога враћа на неке наводе свога ранијег говора, објашњава ове и у потврду истих позива се на стенографске биљежике.

М. Мијушковић не слаже се са г. г. свештен. Крстом Томовићем, И. Јовићевићем и осталима који мисле да се само губи вријеме у толико дугим начелним дебатама о буџету, већ држи, да Скупштина ничим није боље демантовала оно рђаво мишљење које је о њој прејудицирано и оно што се о њој пише у иностраној штампи, него ли овом опсежном четвородневном начелном дебатом.

Осврће се на говор г. Р. Поповића и вели да се не може с њим сложити у томе да наше финансије нијесу на здраву основу постављене па доказује противно; он мисли, да наш порески систем није добар и да га треба радикално мијењати, а то је, вели, доказао у својем ранијем говору.

Даље се осврће на говор г. министра Пламенца доказујући, да нијесу праведни министрови погледи како треба допуњавати евентуалне дефиците, па вели, да је бојазан, да ће се дефицит појавити, веома оправдана и да је та бојазан према ономе што је финансијски одбор предложио далеко мања него ли по владину приједлогу.

Даље говори о чиновничком питању као и одборовим уштедама на платама држећи се својих погледа изнесених у ранијем говору о том питању.

Не слаже се са г. Поповићем ни ондје, гдје овај каже да је код нас све несрећено и да ништа не ваља, нити се пак слаже с оним што вели г. министар Пламенца који све представља у ружичастим бојама. Он вјерује, да Црна Гора има довољно услова за напредовање, да она има интелигенције и спремних људи за државне послове, само нека буде мање тјесногрудности, мање нетрпељивости, мање зазирања, а да је што више толеранције уопште. Исти се тако не може са г. Поповићем сложити ни у ономе, гдје он хоће да представи доба послје Устава горе него оно прије Устава, јер цијело вријеме послје Устава, није једнако нити може подвести под једну категорију, а најмање се може за све рећи да је горе него прије Устава. Политичке прилике од Устава, свак ће признати нијесу једнаке, јер у томе има извјесних варијација, т. ј. нешто је боље а нешто опет горе.

Држи, да је г. Поповић пао у малу контрадикцију, кад је казао да је у нас све несрећено и да ништа не ваља а кад се дотакнуо чиновничког питања рекао је, да имамо доброг чиновништва па откуд то може бити? Од кога зависе послови државни ако не од чиновника који њима управљају, мисли да неће наводити Поповићеви бити тачни, пошто у нас има по гдје што и добро а по нешто рђаво, а тако мора бити јер имамо и добре и рђаве чиновнике.

Затим говорник реагира на говор г. министра Пламенца одричући да он са друговима увијек куди све што је старо. Тврди да је у свом ранијем говору поменуо и похвалио све сјајне моменте наше прошлости али свакако да није могао пропустити а да не осуди и све оне што није добро било, а чега је било што ће му и г. министар признати. Вели да не би

коме другоме одговарао на оно што рече г. Пламенац, као да је на њему ранији закон о настав. сред. школа сломлен, али како му је Пламенац надлежни министар, то ће учинити по сваки начин. Доказује да је њему и друговима и самом Пламенцу дата повишица законскијем путем, т. ј. прошла кроз Држ. Савјет а Књаз Господар потврдио, што је тада прије Устава силу законску имало; понавља да на њему закон није никако сломлен, па и да је, то би баш потврдило његово гледиште како је прије било. Вели да би се при свем том најсрдачније радовао ако би му г. Пламенац кад сиђе с министарске столице, могао рећи да никад није као министар закон погазио.

Даље побија наводе г. Пламенца, гдје је рекао, да је одборов извјештај учинио рђаву услугу нашем државном кредиту, јер вели да не може један такав извјештај бити пресудан за одлучивање нити мјерило онима, од којих би зајам тражили. Наглашује, да одборов извјештај у начелу није одбио владин приједлог буџета, па ће за извјештај гласати.

Предсједник оглашава, да је довршен начелни претрес и ставља на гласање извјештај финансијског одбора.

Министар финансија Вукотић тражи ријеч и вели, да се извјештај разилази од владина приједлога, упозорава Скупштину да влада неће и не може остати у случају, ако се одборов извјештај прими.

Извјештај С. Вулетић вели, да она нумутња у појмовима приликом дебате избија сада, у финали, па скреће пажњу на то, да ће се накнадно бирати финансијски одбор ако се извјештај овога у начелу одбаца.

Пошто је већина посланика напустила сједницу, то се није могло приступити гласању, па је у 12 сати, и нагласио, да ће другу накнадно заказати објавом на скупштинској згради.

Предсједник
Лабуд Гојнић
Секретар
Крсто Поповић

И ако смо у 3. броју нашег листа јасно изјавили, да нарочити суд који ће судити дјело намјераног анархистичког злочина у Црној Гори, још није био у могућности да одреди дан јавне расправе, ипак неки српски и хрватски листови, не осврћући се ни мало на ту нашу биљешку, не престају упорно тврдити, како је суђење по тој ствари требало започети још половином јануара, али да је одложено из разлога, који су, наравно злонамјерно измишљени.

Чим се нарочити суд конституисао, предала му је овдашња Обласна Управа као полицајска власт све списе о дотадашњем ишљењу. Суд је списе дао на проучавање двојици својих чланова који су били изабрани за ишљење судије, и ови су од првога дана до данас непрестано још заузети судским ишљењем по тој ствари.

Како је дакле, могло бити одређено суђење половином јануара па за тијем одложено, кад још ни ишљедни судије нијесу свој огромни посао довршили ни обрадовану тужбу суду поднели?

А то, што се листови позивљу, да је један *полузванични* лист из Црне Горе додио, да ће суђење бити по Савинудну, нема никаквог основа давати тој вјести званични карактер, јер Књ. Влада не располаже ни једним полузваничним листом, те ни биљешка о почетку тога суђења није могла у том листу потицати од ма какве власти у земљи.

ГОВОР

народног посланика г. проф. Живка Драговића, којим је одговорио на изјаву г. министра председника Дра П. Томановића, поводом његове интерпелације.

Господо народни посланици!

Историја нашега српскога народа износи нам, и цртајући нашу иначе славну прошлост, износи нам на жалост, и то, да се код нас могао наћи од времена на вријеме и по који Мутимир, који је тровао нашу народну срећу. Са овом појавом изгледа као да и данас имамо посла, и то ме је баш приморало, да ову интерпелацију упутим на министра предсјеника и заступника министра ин. дјела, да би тако питање, које је на реду и које без сваке сумње нас све једнако мучи, колико-то-лико себи ујаснили и себи неког одушка дали, по оној народној: „*договорна је најбоља*“.

Због тога и узимам ријеч, да о томе с вама пробесједим, и ако морам признати, да ми је изјава г. министра председника навела неку тешку сјету на душу и убилла сваку вољу за говор.

Господо народни посланици!

Као што појединци склапају удружења, а удружења чине државе, тако исто и државе ступају у мање-више тијесне везе и отуда постају такозвани међународни савези, као највиши облик људских удружења. А пошто никакав облик заједничког удружења не може опстати без из-

вјесних закона, то се увиђела потреба, да се и за овај, највиши облик заједнице пропишу извјесни закони, којима је задатак, да регулишу међународне односе, те је отуда постало и тако звано међународно право, које се оснива на обичају, или на постојећој из прошлости пракси, и на међународним уговорима. Тијем законима иде се на то, да се из односа међу државама искључи, колико је год могуће више, свака грубост, самовоља и све могуће злоупотребе, и то како у миру, тако и у рату.

Тако н. пр. у рату је забрањена употреба отровног оружја, тровање бунара, употреба експлозивних пушчаних зрна, забрањено је бомбардирање мирних вароши и села, рушење цркава, школа, болница, и сваке врсте добротворних установа, завода, здања и т. д. Једном ријечи, међународним законима иде се на то, да се у миру и у рату грубост и дивљаштво замијени човјечношћу, — хуманитарношћу.

Кад са овог гледишта пођемо и бацимо један поглед на анархизам, увјерићемо се, да је анархизам, као што сам већ у једноме од прошлих мојих говора нагласио, заклето непријатељ сваког данас постојећег државног и друштвеног склона, непријатељ свега онога, што чини основ прошле и данашње културе, шљедователно и свијех закона, па према томе и закона међународних. Анархисти теже, дакле, да цио постојећи ред сруше, а средства за то не бирају, него се служе свијем, што је забрањено и државним и међународним законима, шљедователно, свијем оијем, што је нечовјечно, нехуманитарно.

Због тога њих гоне свуда и власти и грађани, рачунајући ту појаву као „*потоњу универзалну глупост човјечанства*“.

Државе, пак, у међусобним односима показују и исказују још и жељу, да анархистичке злочинце издају једна другој, и ако то није баш међународним законима свуд утаноно и уређено. Као основница за овакве жеље служи хуманитарно гледиште, јер кад су средства, којима се анархисти служе, забрањена и у рату, онда, разумије се само по себи, да су забрањена и у мирно доба, и то баш са гледишта хуманитарног, пошто као жртве анархистичких злочина, падају не само одрасли људи, него и невини дјечица, па и жене.

Према овоме, ја мислим, да је Србија баш са тога међународног гледишта имала у овом случају друкчије да поступи према Црној Гори, и не само да се одазове њеним оправданим потраживањима, но да јој и сама притече у помоћ, да ово грозно питање ујасни и коријена му нађе.

Ово је управо она морала учинити и баш на основу међународних закона, јер се они, као што више рекох оснивају на уговорима и уобичајеној пракси. Уговора доиста не постоји између нас и Србије, али постоји пракса, јер је Црна Гора предавала Србији, колико је мени познато, сваког њеног поданика, којег је она од Црне Горе потраживала.

Ово рекох, господо, са гледишта међународних закона, колико их ја разумијем. Али представимо себи, да тијех закона никако и не постоји, да Србија као држава нема никаквих обавеза према Црној Гори са гледишта међународног права, опет би она, поред свега тога, морала задовољити потраживања Црне Горе. Зашто? — Зато баш, што је то Србија, а не ко други. (Гласови: Тако је.)

Зато што је то Србија, која је без сваке сумње свјесна, да она није Бог зна што без Црне Горе, као што ни Црна Гора није Бог зна што без Србије, а ни обје заједно не чине много. Свјесни су у Србији тога, да Црна Гора и Србија чине нокат и месо, и да би за пропању једне морала неминовно слиједити и пропад друге.

Дакле, Кр. влада је морала изаћи на сусрет нашој влади по закону националног морала, и по закону виших својих и наших интереса.

Стари Римљани рекли су: „*спас државе највећи је закон*“. Спас, дакле, општих српских и заједничких интереса Србије и Црне Горе требало би да буде највиши закон, који веже једну и другу од ове двије државе.

Мјесто закона треба да међу нама постоји свијест о заједничком добру и међусобна љубав. Право рече г. министар предсједник: гдје почиње братство ту престају закони, а гдје закони почињу, ту престаје братство.

Црна Гора је увјерена, да јој нијесу пропад спремале личности, које су у афери са бомбама изашле на површину. Она је увјерена, да су то само аргати, најмљени надничари, а сама та ствар да почва на много дубљој основи.

Нека господа у Биограду не мисле, да Црногорски Господар и Црна Гора желе чије то било крви. Не, господо, овамо се то не тражи, — а најмање се тражи крв синова мученичке Црне Горе. Ту су

крв Господари Црне Горе од памтивека вагда штедили као највишу драгоценост, и трошили су је само онамо, гдје је то захтијевала част Црне Горе и највиши интереси Српства. (Гласови: Тако је.)

Ту своју, данас на жалост заведену дјецу, Црна Гора је са раширеним рукама очекивала, да јој својим знањем послуже онако, као што јој њени предци послужеше мачем и анђаром!

Жали Црна Гора ту изгубљену своју дјецу, а највише жали, што трулеж отуда пријеђе и у наше кршне горе, те данас, због њихових грјехова, морају да испаштају и наша непунољетна дјеца и да се шљемена на нашим кућама пресијећају.

Црна Гора тражи, и рада је да зна, ко јој је све то спремио; да зна, ко је тај Шекспиров Јаго, да зна ко је тај, који је својим каљавим ноктима хтио да задере у наш до сада здрави организам, да нам срце из њедара ишчупа! Да зна ко је тај црни геније Српства, који нам на освиту нашег уставног живота срећу помути и бомбе нам у колач посла! (Гласови: Срам их било!)

Са помућеног политичког хоризонта између нас и Србије, нарочито за потоњих неколико година, чују се ријечи: „Званична Србија није хтјела да изиде на сусрет жељама Црне Горе.“ Није хтјела! — То нам ето потврди, као што чусмо, и г. министар предсједник у својој изјави, и изнесе нам такве ствари, од којих се мора грозити сваки Србин, који поштено мисли и осјећа.

Зар се данашњи државници у Биограду не сјећају онијех светијех аманета, који нам остаје из доба одношаја св. Петра и Кара-Ђорђа? Зар се не сјећају како Кара-Ђорђе искрено откриваше св. Петру сва своја „*намјеренија и желанија*“? Зар се не сјећају како он изливаше пред њим „*сву своју душу и срце*“, тражећи од њега „*скору и неодољну оружану помоћ*“ у борби за ослобођење Србије, и преклињајући га „*светом оном вјере, племена и крви свезом*“?

Они су ваљда то заборавили?!

Да, некад добијасмо ми отуда овакве поздраве! А данас? — Данас, кад на пријестолу Србије сједи унук Кара-Ђорђе, добијасмо из Биограда у дар бомбе — и то бомбе, које су намијењене да униште унука св. Петра и цио Његов Дом, па не само то, него да униште и цијело државно биће Црне Горе! Па нам се поред тога довикује отуда, да то захтијевају интереси Српства. О, грознога прогреса!! Грозан ли је то прогрес вајног и кукавног Српства угашеного!!...

Замислите само, господо, што би у Црној Гори било са оним, који би, не дај Боже, довикнуо: „*Треба убити Краља Петра*“, као што се то у Биограду довикнуло за нашег Господара, Књаза Николе? Замислите, што би било са онима, који би се усудили, поред свега тога, што је и код нас, као и код њих, слободна штампа, просипати некакве лажи и клевете против Краља Петра и Србије, као што их неки биоградски, а по прилици по њиховој свирали, и други многи српски листови просипају против Књаза Николе и Црне Горе?! — Ја нећу, господо, да одговарам на ова питања, — сваки ће од вас дати себи јасан одговор.

Рачунају ме, да сам некакав историчар, и као такав радо прибјегавам к историји. У старо доба био је неки војвода картагенски, Ханибал, који је, кад су му докинули мртву главу његова брата, узвикнуо: „*На овој глави исписана је судбина Картагене*!“

Ми пак, готово без бојазни да ћемо се преварити, могли би слободно рећи, ако је све онако како се прича и пише, да је на овим бомбама исписана судбина Српства!

Али не!..... Пренаглио сам!... То не смеје да буде! — Ово није дјело доброга српскога народа! Ово није дјело тога напаћенога Балканскога Прометеја!

Народ се у Србији грози јем, као год и народ у Црној Гори. — Ово је дјело, као што прије рекох, српских Мутимира, и рушиоца сваке среће и напретка народног, које ће Бојжи и народни гњев стићи!...

Црна Гора је и сувише тврда, да би могла пропасти. Она је 500 година била чуварка српске државне мисли. Она пропасти неће, — она пропасти не смеје! — Она ће, ако Бог да, ту мисао и остварити!

Нећу више да говорим, јер би ме далеко одвело, само још ово хоћу да напоменем:

Црна Гора одлучно захтијева од Књ. владе, да у овом послу најенергичније поступи, имајући увјек у виду, као што је то и до сад имала, име и достојанство Црне Горе, и интересе цијелога Српства. Вријеме је, господо, да се скину рукавице. — Ми са Србијом не можемо никако бити просто пријатељи. Никако ми не можемо бити с њом у оним односима, као са другим државама, него с њом морамо бити — или браћа или непри-

јатељи! — То је моје мишљење, и надам се, да ће и једна и друга страна избрати оно прво. Не изабери ли то, не буде ли тако, — треба да буде што прије крај овој затегнутости између нас. Дипломатија међу нама не смеје имати мјеста! (Одобравање.)

КЊИЖЕВНОСТ, УМЈЕТНОСТ, ПРОСВЈЕТА

† Д-р Стеван Павловић

У прошли четвртак умро је у Новом Саду у дубокој старости д-р. Стеван Павловић. Покојник је у младости својој играо врло видну улогу у животу српског народа с оне стране Саве и Дунава. Као ближни пријатељ и помагач пок. Светозара Милетића био је за вријеме док је овај лежао у затвору у Вацу, уредник „*Заставе*“, а доцније биран је за посланика на угарски сабор, а више пута и на српски народно-црквени сабор. Био је у своје вријеме и предсједник „*Матице Српске*“ и предсједник књижевног одјељења, а члан патроната српске велике гимназије новосадске остао је до своје смрти.

Др. Стеван Павловић радио је доста и на књижевном пољу. Од његових већих радова вриједи напоменути: Вук Стефановић и књижевна радња његова; Сима Милутиновић, живот, радња и слика му; Естетика, и т. д. За његове књижевне заслуге био је члан Српске Академије. Г. 1884. покренуо је политички лист „*Наше Доба*“ конзервативним правцем, чим се удаљио од својих пријатеља из Милетићева кола, те његов лист није налазио одзива у народу, а слободњачки листови често су с њим полемисали.

Несрпска кампања извјесних органа „*нових*“ српских и југословенских патриота против Црне Горе и њеног Господара, особито откривена завјера, била је старца тргла и у своје листу устао је у обрачунаше праведне ствари; чак се справљао да дође на Цетиње да присуствује јавној расправи против завјереника.

На спроводу, који му је био сјутрадан, чинодјејствовао је високопросвештени епископ бачки Митрофан Шевић са великом асистенцијом, а над гробом опростили су се с покојником предсједник Матице Српске г. А. Хаџић и проф. Милан А. Јовановић.

Покој његовој српској души и вјечнаја памјат!

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

— Њ. Кр. В. Господар благоизволио је наименовати г. витеза Ђина Салвини књ. почасним консулом у Маса-Карари у Италији.

Испити у војничкој пјешадиској школи. 3-га јануара т. год. почели су испити у војничкој пјешадиској школи на Цетињу, а исти су трајали до 25. јануара закључно. Испити су свршени на опште задовољство, што је и сам министар војни, генерал-ађутант г. бригадир Митар Мартиновић при читању оцјена лично изјавио. Сви питомци војничке школе који су испит положили, произведени су у чин потпоручника. Питомца у школи је било 143, од њих су 20 пијонера.

Данас, 2-га фебруара т. год., отвара се нови курс при истој школи за подофицире пјешадије, који су свршили курс подофицирске школе у Подгорици. Курс ће трајати три године.

Државни Календар. У списку чиновничтва поштан-телеграфског одјељења, нехотично су изостали: у цетињској пошт-телегр. станици Марко С. Шоћ, поштар-телеграфиста V класе, а у подгоричкој Милан Лазовић, поштар-телеграфиста IV класе — што се овим исправља.

ОБЈАВА

Министарство Финансија и Грађевина, овим ставља до знања нашим радницима, да ће се у течају ове 1908. године а најдаље у марту мјесецу отпочети рад на линији колског пута Подгорица—Колашин—Андријевица, гдје ће наши радници имати довољно рада до краја ове године.

Министарство ће давати рад на поменутој линији под контрате, а и само ће под наднице радити извјесни дио истога пута, тако да наши радници неће имати никакве потребе ићи на зараду у иностранство.

Број 201. Из Канцеларије Министарства Финансија и Грађевина. Одјељење за Грађевине и Саобраћај. 1 фебруара 1908. Цетиње. 1,4